

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Нови архијереји Српске Православне Цркве

**Викарни Епископ
диоклијски Кирило (Бојовић)**

**Епископ аустралијско-
новозеландски Силуан (Мракић)**

У овом броју:

| Дом Спасов | Хиротонија Еп. Кирила | Хиротонија Еп. Силуана | О трагичним до-
гађајима на Косову и Метохији | Живот и рад Еп. Николаја | Усмена и текстуална
култура и проповед Речи Божије | Ева и Пандора | Еденски врт | „Свима сам био
све“ (1. Кор. 9, 22) | Оригиналноост хришћанског разумевања Крста | Живот и при-
кљученија Мишела де Сертоа | Преписи светоотачких списа Дијака Мирослава |

Број 1187 Цена 90 динара 2,5 KM 1. септембар 2016. године

ISSN 0555-0114

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО

Дом Спасов

Животописац каже да је Душан, након што је с војском стигао у Пакларе, замолио Патријарха Јоаникија да дође у Жичу, а потом додаје: „И када је патријарх дошао у Жичу, и после мало дана упаде у неисцељиву болест, а сам заповеди да га дигну у Пећ. И када се тада сабрао цео сабор жички и подигао га, и када је ношен престаи се у Полумиру у сутесци. И када је био донесен у Пећ, био је положен у свој гроб.“ Наведени искази Даниловог настављача на посредан начин, али ипак веома тачно, говоре о статусу Жиче у односу на Пећ у раздобљу царства: „Иако су првосаздана Мајка Црква и њене светиње одолевале променама што их је донело време, чувајући наслеђени ауторитет и харизму, стварно црквено седиште као и културно жариште формирано око гробова преминулих црквених поглавара постало је Пећка Патријаршија“ (из књиге *Жички манастир*, Милке Чанак Медић, Данице Поповић и Драгана Војводића).

Будуће седиште архиепископије и патријаршије на овом жичком метоху код Пећи, Цркву Светих Апостола (Дом Спасов), подигао је Архиепископ Арсеније I у другој половини XIII века. Једнобродна поткуполна грађевина, у рашком стилу, има троделну апсиду и попречни брод, те издужен правоугаони простор засведен полуобличастим сводом. По налогу Архиепископа Арсенија око 1250. г. је и живописана. Од најстаријег слоја сликарства сачувала се једва половина, јер је добар део, нарочито онај у западном делу храма, доживео каснија пресликавања или уништење. Ове фреске се убрајају међу најлепше у тадашњем српском сликарству. Своју раскошну

Фреске око улаза у Цркву Св. Апостола: Старац дана, анђели, Богородица с Христом, Св. Сава као први српски патријарх, Исус Христос, око 1330, око 1375, 1565; припрата Архиепископа Данила II

спољашњу припрату Архиепископ Данило II опремио је за одржавање црквених сабора. Испред фасада трију великих пећких цркава поставио је дугачка камена седишта. Уз сам улаз у Цркву Св. Апостола, са северне стране, изградио је у исто време престо од руменог пешчара, у ком се врши устоличење српских патријараха.

11

Да се не полагивни Православна Црква

Мало ниже урвина града и прастарих храмова стоје такође огромне и силне урвине, али не од идолопоклоничких храмова, него бив. огромног манастира православног и женског и Ћелија, које су све порушили Турци а садање Фанде (латини Шкипи) у Пећи, хтели пре неколико година да полатине. У овоме су им ишли на руку конзули француски, аустријски, италијански, па чак веле и енглески и остали. Француски је се дотле био заборавио, да је и Патријаршију проглашавао за римокатоличку. Да би то пред пашом и Турцима тобож и доказао, доносио је и магнетску иглу, па кад му је ова метнута на све часне патријаршијске трпезе показала да је Патријаршија одиста олтарима обрнута истоку... одма је таку своју магнетску иглу ту у цркву разбио, ггазио ногама и као бесомучан излетео напоље. Православни, а нарочито мухамеданци пећски, подигли су се са оружјом и противу Фанда и власти турске, и не дадоше да се полатини бив. Православна Црква. Двери овог бив. женског манастира, и то једна половина и сад стоје у цркви села Будисавца, спахилуку породице Мамудбеговића или потурице Милоша Обренбеговића из Жабљика, која је се потурчила у време женедбе Максима Црнојевића. Други опет веле да су ове двери из бив. женског манастира у Пећи, од којег је направљена џамија, такзована Карамучића, такође бив. властооске срп. породице. Овај је се манастир Св. Варваре или Косаре, жене Св. Владимира у калуђерству, веле, звао Ћеновија, а тако и данас зову место, у дан: пећске школе огради где је овај манастир био, а и поменућу џамију Карамучића све вере још и Ћеновиом (из књиге *Путопис М. С. Милојевића, Дела праве старе Србије*, 1^а свеска).

ПРАВОСЛАВЉЕ 1187

2	Дом Спасов
4	Активности Патријарха
5	Наречење и хиротонија Епископа диоклијског Кирила (Бојовића)
8	Чин наречења и хиротонија Епископа аустралијско-новозеландског Силуана (Мракића)
11	Мисија светородне породице Бранковић
12	О трагичним догађајима на Косову и Метохији <i>др Александар Раковић</i>
14	Поводи: реаговања на обрачун са веронауком
17	Живот и рад Еп. Николаја (15) Појам теологије (II) <i>Радован Ђиговић</i>
20	Усмена и текстуална култура и проповед Речи Божије <i>Ђакон др Здравко Јовановић</i>

22	Ева и Пандора <i>Бојан Бошковић</i>
24	Еденски врт <i>Проф. др Родољуб Кубаић</i>
26	„Свима сам био све“ (1. Кор. 9, 22) <i>Проф. др Преграћ Драгутиновић</i>
28	Оригиналноост хришћанског разумевања Крста <i>Јован Благојевић</i>
30	Премијера документарног филма „Древни васкршњи обичај“ <i>Ранка Мацаревић</i>
32	Топлички устанак (15. део) Звона огласила слободу <i>Анђоније Ђурић</i>
36	Живот и прикљученија Мишела де Сертоа <i>Лазар Нешић</i>
38	Преписи светоотачких списа Дијака Мирослава <i>Благоје Пантелић</i>

41	Наука, уметност, култура...
43	Кроз хришћански свет
44	Из живота Цркве

На насловној страни:
Нови епископи СПЦ, хиротонисани у августу 2016. године
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитер др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крућковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Изази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двобој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом! Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP, авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број: 145-4721-71 Марфин банка Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број: Intermediary Deutsche Bank GmbH, Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10 Marfin bank AD, Beograd (BIC MLKRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve, Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavljje@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата
pravoslavlje.rs ; www.pravoslavljje.rs
web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломинка 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 – Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Управе за сарадњу с Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије

Графичка припрема овог, 1187. броја Православља, завршена је у среду, 31. августа 2016. године у 10.00 часова, када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Званични приједи

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је 10. августа 2016. у Патријаршији српској у Београду Томислава Николића, председника Републике Србије.

У Подгорици

Патријарх Иринеј обавио је 30. јула 2016. у Саборном храму Христовог Васкрсења у Подгорици наречење Архимандрита Кирила (Бојовића) за Епископа диоклијскога. Сутрадан, 31. јула, изабрани Епископ Кирило хиротонисан је у Саборном храму у Подгорици у току Св. Арх. Литургије коју је служио Патријарх Српски. Више о овоме на странама 5–7.

У насељу Бусије

Поводом Дана сећања на страдање и прогон Срба током хрватске војне акције „Олуја“, у којој је 1995. страдало око 2000, а протерано око 250.000 Срба из Хрватске, Патријарх Иринеј служио је 4. августа 2016. парастос у насељу Бусије, уз саслужење свештенства, учешће државног врха Србије и Републике Српске, делегација Војске, дипломатског кора, чланова изборних удружења и више хиљада људи. Патријарх је у беседи указао да је добро памтити, али да је још боље опраштати чему нас учи Господ Исус Христос, као и да Срби и Хрвати треба да уместо мржње граде мир, љубав, јер зло ником добра није донело.

У Београду

У суботу, 6. августа 2016. у Саборном храму Св. Архангела Михаила у Београду, Свјатјејши је предводио чин наречења изабраног Епископа аустралијско-новозеландског Архимандрита мр Силуана (Мракића). Сутрадан, 7. августа, Његова Светост је служио Св. Арх. Литургију у Саборном храму и обавио хиротонију Епископа мр Силуана. Више о овоме на странама 8–10.

У Сланцима

Патријарх Иринеј служио је 15. августа 2016. поводом храмовне славе, празника Преноса моштију Св. Архиђакона Стефана, Св. Арх. Литургију у манастиру посвећеном овом првомученику у Сланцима код Београда.

23. Међународни конгрес византолога

Патријарх Иринеј, у пратњи П. Г. епископа: будимљанско-никшићког Јоаникија и топличког Арсенија присуствовао је 22. августа 2016. отварању 23. Међународног конгреса византијских студија у Београду.

У Липовцу

Као и сваке године на празник Преображења Господњег, манастир Св. Стефана у Липовцу

поставио је средиште велике духовне радости. Уочи празника, свештенство и монаштво Епархије нишке, као и велики број верника на челу са Епископом рашко-призренским и администратором Епархије нишке Теодосијем, свечано су дочекали Патријарха Српског. У манастирском храму служена је доксологија Свјатјејшем, а у наставку празнично бденије је служио Епископ Теодосије са свештенством.

На празник Преображења Господњег Св. Арх. Литургију служио је Патријарх Иринеј, уз саслужење Епископа Теодосија и свештенства, свештеномонаштва и верног народа окупљеног у великом броју. При крају Св. Литургије, Патријарх Српски се обратио беседом пуном речи духовног и благодатног сјаја на трагу отачке мудрости. На челу са Првојерархом наше Свете Цркве кренула је и свечана литија око храма, уз служење помена почившем сестринству ове свете обитељи. Потом је освештано грожђе и преломљен славски колач. Духовна литургијска радост настављена је и у трпези љубави.

Извор: Епархија нишка, Радио Глас

У Митрополији црногорско-приморској

Наречење и хиротонија Епископа диоклијског Кирила (Бојовића)

У Храму Христовог Васкрсења у Подгорици, на Св. Архијерејској Литургији 31. јула 2016. г. хиротонисан је Епископ диоклијски Кирило

У величанственом Саборном храму Христовог Васкрсења у Подгорици, Његова Светост Патријарх српски Иринеј обавио је 30. јула 2016. године наречење Архимандрита Кирила (Бојовића) за Епископа диоклијског. Чинодејствовали су уз Свјатјејшег и Архиепископа цетињски Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, Архиепископ охридски и Митрополит скопски Јован, Преосвећена Господа епископи: британско-скандинавски Доситеј, будимљанско-никшићки Јоаникије, полошко-кумановски Јоаким, франкфуртски Сергије и јегарски Јероним, уз салужење многобројног свештенства и свештеномонаштва. Након наречења служено је свечано бденије.

Сутрадан, 31. јула 2016. године, у Храму Христовог Васкрсења у Подгорици, на Светој Архијерејској Литургији којом је началствовао, возглављујући саборно јединство Српске Православне Цркве, Његова Светост Патријарх српски Иринеј, изабрани Епископ диоклијски Кирило (Бојовић) је хиротонисан. Са Патријархом су саслуживали Архиепископ охридски и Митрополит скопски Јован, Ар-

хиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Преосвећена Господа епископи: британско-скандинавски Доситеј, далматински Фотије, будимљанско-никшићки Јоаникије, захумско-херцеговачки Григорије, полошко-кумановски Јоаким, рашко-призренски Теодосије, пакрачко-славонски Јован,

франкфуртски и све Немачке Сергије, јегарски Јероним. Литургијском торжеству и духовној радости допринело је бројно свештенство, свештеномонаштво и монаштво из Црне Горе, као и молитвено учешће многобројног верног народа.

Уручивши архијерејски жезал Епископу Кирилу, Његова Светост Патријарх српски Иринеј је поручио новом Епископу диоклијском да води пастирску бригу о верном народу и светињама, рекавши да су га хришћанско живљење и монашка смиреност препоручили за ово узвишено и свето апостолско призвање.

„Ваше дивно живљење, хришћанско и монашко, није могло остати непримећено. Наши духовници су то приметили и благодарећи њима Црква Вас је изабрала и данас посветила за Епископа, тим пре

што сте се Ви у Вашој младости, када сте се спремили за једну другу службу и постигли пуно успеха у тој служби, одрекли те службе и прихватили пута којег се некада прихватио Растко Немањић. Прихватили сте тај пут, по угледу на многе свете из наше историје“, рекао је Свјатјејши.

Епископ Кирило се обратио надахнутом беседом у којој је истакао да у његовој души преовладавају два супротна, а опет једнака осећања: „Прво осећање ме подстиче да искажем веру у тајну Свете Цркве која се нада мном данас извршила, и да заједно са Спаситељем Исусом Христом, који нам и даје смелост да се називамо синовима Божијим, поновим речи: Дух Господњи је на мени. Било које друге речи којима бих почео ову беседу, чини ми се, биле би непоштовање суштине ове тајне.“

Он је рекао да га друго осећање, супротно овоме, подстиче да осети потпуну недостојност пред Богом у Тројници слављеном и пред овим светим сабрањем, недостојност за тако узвишени чин. „То своје осећање ћу изразити опет речима Светог Писма: ‘Јер се и једним Духом сви ми крстисмо у једно тело, били Јудејци, или Јелини, или робови, или слободни; и сви смо једним духом напојени. Јер и тело (Цркве) није један уд него многи. Ако би сви били један уд, где је тело? Али Бог тако сложи тело давши слабом уду већу част, да не буде раздора у телу, него да се удови подједнако брину један за другог.’ Тако и ја, као један од најслабијих удова, добих ову велику част и надам се, Вашим молитвама, да ће то бити на изградњу Свете

Биографија викарног Епископа диоклијског Кирила (Бојовића)

Епископ диоклијски Кирил Бојовић (световно име Милан) рођен је 4. фебруара 1969. године у Подгорици, од православних родитеља Радула и Зорке (рођене Јовановић), као пето по реду дете.

Основну и средњу школу (гимназију „Петар I Петровић Његош“) завршио је у Даниловграду са дипломом Луце првог степена. Средњу школу је завршио 1987. године, и исте године је отишао на одслужење војног рока.

По повратку из армије уписао се на Природно-математички факултет у Подгорици, који је завршио у предвиђеном року (4 године) са средњом оценом 9,68. Дипломски рад одбранио је 1992. г. Од 1993. до 2000. године радио је као асистент на Природно-математичком факултету у Подгорици.

Године 1993. уписао је постдипломске студије на Природно-математичком факултету Универзитета у Београду на групи „Диференцијална геометрија и топологија“. Магистарски рад на тему „Групе холономија и комплексне повезаности“ одбранио је 17. јула 1996. године, код професора др Неде Бокан. У том је периоду био и дугогодишњи члан Црквеног одбора Црквене општине подгоричке. У периоду од 1. фебруара 1998. до 1. фебруара 1999. био је на специјализацији на универзитету „Ломоносов“ – МГУ, у Москви.

Крајем 2000. године дао је оставку на посао на факултету у Подгорици и, по благослову Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, постао је искушеник Цетињског манастира.

Уочи Петровдана 2004. године Вл. Амфилохије га је постригао у монаштво са именом Кирил (по Светом Кирилу Словенском). Те исте године на Божић, Митрополит Амфилохије рукоположио га је у чин јерођакона.

На Московску православну духовну академију уписао се 2005. године. Дана 21. маја

Цркве“, беседио је новохиротонисани Епископ диоклијски Кирило.

Преосвећени је казао да не мисли да је случајно што је његов избор за епископа пао на оданије празника његовог небеског покровитеља и великог мисионара Кирила. „Подвигом вере и љубави у Христу Свете браће Кирила и Методија, и ми који смо били далеко постасмо близу домаћима Божијим“, додао је он заблагодаривши Његовој Светости на очинској поуци рекавши да је Црна Гора Патријар-

2006. године Митр. Амфилохије га је рукоположио у чин јеромонаха.

На Московској духовној академији 2008. г. одбранио је кандидатску дисертацију на тему „Митрополит Петар II Петровић Његош као хришћански философ“. За кандидатски рад добио је прву награду у генерацији – Награду Свештенотученика Илариона.

Од 1. јануара 2009. године, по одлуци Св. Архијерејског Синода СПЦ постављен је за васпитача Богословије Св. Петра Цетињског на Цетињу. Исте године, по одлуци Св. Арх. Синода, постављен је и за професора Богословије Св. Петра Цетињског, где предаје Свето Писмо Новог Завета.

Од Петровдана 2008. г. обавља и послушање главног уредника часописа Митрополије црногорско-приморске *Светигора*. Од 2008. г. такође обавља и дужност координатора наставе веронауке у Митрополији црногорско-приморској.

На Оце, 3. јануара 2010. године Митрополит Амфилохије га је рукопроизвео у чин прото-синђела.

По благослову Митр. Амфилохија одлучио је да продужи школовање на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, где му је нострификована диплома кандидата богословља са Московске духовне академије. Наставно веће ПБФ му је одобрило пријаву теме дисертације са називом „Еклисиологија Светог Филарета Московског“, код ментора Преосвећеног Епископа крушевачког проф. др Давида (Перовића).

Дана 30. јуна 2013. г., приликом освећења крипте Саборног храма Христовог Васкрсења у Подгорици Митр. Амфилохије га је рукопроизвео у чин архимандрита.

Одлуком Епископа-администратора Епархије буеносаиреске и јужно-центральноамеричке Митрополита црногорско-приморског Амфилохија од 15. децембра 2014. године постављен је за архијерејског заменика у Епархији буеносаиреској и јужно-центральноамеричкој Српске Православне Цркве.

За викарног епископа у Епархији црногорско-приморској, са титулом „епископ диоклијски“ изабран је на мајском заседању Св. Архијерејског Сабора СПЦ 2016. године.

У чин епископа хиротонисан је 31. јула 2016. године у Саборном храму Христовог Васкрсења у Подгорици, у току Свете Архијерејске Литургије коју је служио Његова Светост Патријарх српски Иринеј.

По националности је Србин, држављанин је Црне Горе. Епископ Кирил одлично познаје руски и црквенословенски, шпански добро, а служи се енглеским, старогрчким и латинским језиком.

Приредила М. П.

*Извор: Митрополија црногорско-приморска | Инфо-служба СПЦ
www.mitropolija.com | www.spc.rs*

ха српских и поморских земаља увек сретала као што и приличи дедовини Преподобног Симеона – као свог најрођенијег.

Владика Кирил је заблагодарио епископима, представницима традиционалних Цркава и верских заједница и амбасада, министрима и посланицима, свештенству и свештенотонаштву, монаштву, рођацима, учитељима, професорима, ђацима, пријатељима и свима који су се одазвали позиву и молитвено учествовали у овом догађају. „Нека

молитвама Његове Светости Патријарха Иринеја и нашег духовног оца Архиепископа Амфилохија и осталих светих владика и преподобних отаца и матера, дарује свемилостиви Бог свима вама и свом нашем роду духовног и телесног здравља и слоге, љубави и мира, и да вам се свако добро умножи“, поручио је на крају приступне беседе Епископ диоклијски Кирило.

З. Н.

Извор: Информативна служба СПЦ

Нови предстојатељ Митрополије аустралијско-новозеландске

Чин наречења и хиротонија Епископа аустралијско-новозеландског Силуана (Мракића)

Хиротонију Еп. Силуана обавио је Патријарх Српски 7. августа у београдском Храму Светог Архангела Михаила, уз саслужење двадесет и једног архијереја

Мја месеца ове године, на редовном заседању, Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве изабрао је протосинђела Силуана (Мракића), сабрата манастира Пустиня (Епархија ваљевска), за новог предстојатеља Цркве Христове у Митрополији аустралијско-новозеландској.

Чин наречења, који је предводио

Првојерарх Српски одиграо се у суботу, 6. августа 2016. у Саборном храму Белог престоног града српског народа.

Свјатјејши је началствовао заједно са Митрополитом црногорско-приморским Амфилохијем и П. Г. архијерејима: сремским Василијем; банатским Никанором; британско-скандинавским Доситејем; врањским Пахомијем; далматинским Фотијем; будимљанско-никшићким Јоаникијем; рашко-призренским Теодосијем; франкфуртским и све Немачке Сергијем; тимочким Иларионом; моравичким Антонијем; топличким Арсенијем; јегарским Јеронимом; диоклисијским Кирилом, и умировљеним канадским Георгијем. Примивши благослов од Патријарха српског Иринеја и присутних архијереја, наречени епископ је началствовао вечерњом службом.

Хиротонију Епископа Митрополије аустралијско-новозеландске мр Силуана (Мракића), обавио је Његова Светост Патријарх Српски на Светој Архијерејској Слу-

жби 7. августа у Храму Светог Архангела Михаила, уз саслужење двадесет и једног архијереја наше Свете помесне Православне Цркве, уз појање Првог београдског певачког друштва и молитвено учешће бројних верника.

Уручивши архијерејски жезал Епископу Силуану, Патријарх Иринеј се обратио младом и по година-

ма и по искуству епископу, очински му појашњавајући шта га очекује и шта се од њега очекује када 23. октобра 2016. буде уведен у трон Митрополије аустралијско-новозеландске у Саборној цркви Светог Великомученика Георгија у Кабрамати: „Одлазите у најудаљенију епархију. Али, тамошњи народ, иако телесно живи далеко, у срцу носи своју веру, љубав, отаџбину и своје дивне обичаје. Света Црква Вас шаље на најузвишенију службу која тражи много труда, жртве и љубави. Ваш највећи задатак биће да утврдите и сачувате веру у том народу“, рекао је Свјатјејши.

У својој првој епископској беседи, Преосвећени Владика Силуан најпре је заблагодарио на родитељској љубави духовном му оцу Епископу ваљевском Милутину, сјајном духовном и академском усавршавању које му је он омогућио слањем у најугледније образовне институције, а потом се обратио свом претходнику на трону Митрополије, свој браћи архијерејима, свештеницима и свештеномона-

Биографија Епископа аустралијско-новозеландског Силуана (Мракића)

Епископ аустралијско-новозеландски мр Силуан (Мракић), световно име Александар, потиче из побожне и благочестиве херцеговачке породице Мракића из завалског засеока Будим До, из Требињског среза. Рођен је на празник Светог Мојсија Боговидца 17. септембра 1979. године, у Сиднеју (Аустралија), од оца Вељка и мајке Јање (рођ. Вукановић), а крштен је исте године у Цркви Светог Николе у Блектауну, Сиднеј.

У Сиднеју завршава основну (Parramatta Primary School) и средњу школу (Author Phillip High School). Богословију Светог Петра Цетињског уписује 1995. године, по благослову тадашњег Епископа за Аустралију и Нови Зеланд Луке (Ковачевића). По завршетку богословије 2003. године, по благослову тадашњег Епископа за Аустралију и Нови Зеланд Никанора (Богунуовића) уписује Богословски институт Православног богословског факултета у Београду, на којем дипломира 2005. године.

После завршетка Богословског института у Београду, враћа се у Аустралију где постаје искушеник у манастиру Светог Саве Нови Каленић код Канбере, код тадашњег Епископа за Аустралију и Нови Зеланд Милутина (Кнежевића). У том својству, на предлог Епископа Милутина, 2006. године одлази на послушање у новоуспостављену Епархију ваљевску. Убрзо потом, наставља своје богословско усавршавање у Русији уписом студија на Московској духовној академији у Лаври Светог Сергија – Сергијев Посад (Московская Духовная Академия в Троице-Сергиевой Лавре – Сергиев Посад).

На другој години студија, 2007–2008. академске године, награђен је стипендијом Патријарха Алексија Првог за одличне академске резултате. По дипломирању на Московској духовној академији 2009. године, наставља научно усавршавање при овој високообразовној установи, писањем кандидатске дисертације – научног рада из сфере православне хришћанске антропологије на тему „Антропологија Преподобног Јустина Поповића“. Дисертацију успешно брани крајем 2010. године пред дванаесточланом комисијом, у чијем је саставу био као стручни рецензент и Епископ умировљени захумско-херцеговачки Атанасије (Јевтић). Одбраном рада добија високо богословско-научно звање Руске Православне Цркве – кандидат богословља.

Архијерејском десницом Епископа ваљевског Милутина, замонашен је у чин мале схиме 18. децембра 2010. године, на дан Св. Саве Освећеног, у манастиру Ваведења Пресвете Богородице – Пустиня. Наредног дана, 19. децембра, на празник Светог Николаја Мирликијског Чудотворца, поред моштију Светог Николаја Српског у Лелићу, рукоположен је у чин јерођакона.

По благослову Епископа Милутина, уписује 2012. године магистарске студије на Грчком богословском факултету Светог Андреја Првозваног (St Andrew's Greek Orthodox Theological College) под јурисдикцијом Васељенске Патријаршије у родном граду Сиднеју (Аустралија). Своје студије крунише радом из области патрологије са тезом „Осврт на нове критике неопатристичке синтезе: увиди из Оца Јустина Поповића“.

После завршетка студија, Епископ Милутин рукополаже оца Силуана на дан Светих Архангела у манастиру Ћелије, 21. новембра 2014. године, поред моштију Преподобног Јустина Новог, у свештени чин јеромонаха. На празник Светог Николаја Мирликијског Чудотворца исте године, Епископ Милутин одликује јеромонаха Силуана звањем протосинђела. Крајем 2015. године, Епископ Милутин поставља оца Силуана за архијерејског намесника првог ваљевског. На тој дужности га затиче избор за епископа Митрополије аустралијско-новозеландске на редовном мајском заседању Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве 2016. лета Господњег. На празник Успенија Свете Ане, 7. августа/25. јула лета Господњег 2016, Патријарх српски Иринеј служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Архангела Михаила у Београду и обавио хиротонију Епископа Митрополије аустралијско-новозеландске мр Силуана (Мракића). Поред српског језика, Епископ Силуан течно говори руски и енглески.

Приредила М. П.

Извор: Епархија ваљевска | Инфо-служба СПЦ

www.eparhijavaljevska.rs | www.spc.rs

сима, професорима и добротворима који су помогли његово школовање. Посебно, наравно и својим родитељима, Вељку и Јањи и брату, протођакону Петру Мракићу.

„Ваша Светости, драга браћо архијереји, преподобно монаштво, пречасно свештенство, Ваше екселенције, благочестиви и верни народе Божији,

Суочен са неиспитљивим тајнама Божијим, данас заједно са Давидом кличем: ‘Како су велика дела твоја, Господе! Веома су дубоке помисли твоје’ (Пс. 91, 5). Свезнајућим промислом Божијег домоуређења, Бога у Коме је и свака длака на глави човековој избројана (Лк. 12, 7), Који испитује бубреге и тајне човечијег срца (Јер. 17, 10), жребом

својим и свештеним полагањем руку Ваше Светости и богољубивих архијереја, приброја мене најслабијег и најнедостojнијег лику прејемника свете апостолске благодати, лику епископа; да понесем крст благодатног апостолства међу повереним ми народом Божијим Петог континента.

Тешко је речима описати оно што данас осећам. Можда би било најбоље прећутати о томе, али како да останем нем када све проговара у мени? Свестан својих недостатака, а у исто време благодати Божије која немоћи и недостатке исцељује и допуњује, данас стојим пред Лицом Божијим, данас метанишем у срцу своме пред славом Његовом, пред речју Његовом, пред вољом Његовом која се отеловила и манифестовала у одлуци најсветијег Сабора наше Помесне Светосавске Цркве, да мене најмањег међу својом браћом призове овом најузвишенијем служењу. Остаје ми само да пред вољом Божијом и Светог Сабора ускликнем: Да је благословено! Нека све буде у славу Твоју Пресвета Троице! И на добро Твоје Свете Цркве коју Ти Оче небески одреди као радионицу спасења, која је најјаснија слика онога ка чему си човека и свет призвао. Да Бог буде све у свему, преко Сина Твога Који крв Своју Свету проли за Њу, Невесту Његову, а Дух Свети испуни благодатном силом, да човек у њој постаје небеско биће, да постаје Богочовек по благодати... Утешивши се овом благовешћу јеванђељском, да је сва снага наша у Господу (Пс. 28, 7), прихватио сам ово ново послушање коме ме призва Христос преко Своје Свете Цркве, а које примих данас полагањем руку Ваше Светости и богољубивих архијереја наше Свете Светосавске Цркве, преко којих ме је божанствена благодат оденула у епископско достојанство... Обраћајући се сада Вама, својој будућој пастви, свестан сам са којим искушењима се суочавате као православни хришћани, живећи у секуларном друштву и окружењу у ком се многе моралне норме и традиционалне вредности доводе у питање. Међутим, оно што нас радује јесте да је Господња земља и све што је на њој (Пс. 24, 1), и да Бог жели да се сви људи спасу и да дођу у познање истине (1. Тим. 2, 4). Због овога верујемо да је наш народ, који се обрео далеко од своје земље у дијаспори, промислом Божијим призван да буде светлост своме окружењу. Свето Православље је со земљи, квасац вере и наде свету и друштву који су све више духовно дезоријентисани, који се даве у неуспелим покушајима дефинисања човека, остварења човека. У све-

ту где више мира нема, Православна Црква је призвана да буде путоказ ка једином извору мира – ка Богочовеку Христу – Цару мира. А најјача наша проповед била је и биће увек наш живот хришћански.

У контексту реченог, свестан сам и ране раскола, који доноси неслогу и неповерење међу браћом у Аустралији. Свестан сам колико је молитава, муко-трпног рада и напора уложено од стране свих мојих претходника на Петом континенту, као и целокупног сословија наше Светосавске Цркве да се превазиђе ова вишедеценијска подела.

Из овог разлога, позивам са овога светог места, из Саборног храма Светог Архистратига Михаила, из града Пресвете Богородице, а из седишта Светосавске нам Цркве, сву завађену браћу да се измиримо, да се окупимо око Трпезе Господње, око исте Чаше, да заборавимо на међусобне увреде и парнице. Да не буде више међу нама раздора ни спомена о раздору, већ, како каже Свети апостол Павле, да будемо утврђени у истом разуму и истој мисли (1. Кор. 1, 10), а ово ћемо постићи ако усвојимо Духа мира, ако постанемо синови мира.

Не жалостимо Светог Саву и не дозволимо да његово духовно око оплакује наше поделе.

Све Вас поздрављам, радујући се, ако Бог да, нашем скором виђењу“, рекао је између осталог у својој приступној беседи Епископ Силуан.

Након богослужења приређена је трпеза љубави, на којој се Преосвећени Владика ваљевски Милутин присетио узрастања у Богу Епископа Силуана: “Кад год би се вратио са школовања, ишао је моштима Светог Владике Николаја и, тада још увек, гробу Аве Јустина. Он је желео да као монах буде у Пустини, али Сабор је видео његове квалитете и изабрао га за епископа. Захвалио бих свемоћном Богу на овом дану, Патријарху Иринеју и свој браћи архијерејима. Желим Епископу Силуану да дубоко заоре бразду на пространој ниви Господњој у далекој, али духовно блиској земљи. Да јеванђељско семе падне на плодно тле и донесе стотруке плодове.”

Добродошлицу Епископу Силуану у родни му Сиднеј пожелео је и амбасадор Србије у Аустралији Миролуб Петровић, као и гђа Џулија Фини, амбасадор Аустралије у Србији.

З. Н.

Извор: Информативна служба СПЦ

У Епархији сремској: Прослава три велика јубилеја

Мисија светородне породице Бранковић

„Ово сабрање је сведочанство да наш народ није заборавио ко је, нити свете људе који су стварали нашу историју“, рекао је у беседи Свјатјејши, који је истакао велику улогу Мати Ангелине у нашем народу који је и назвао тим узвишеним именом – Мајка

Прослава празника Свете Мајке Ангелине, 12. августа ове године, била је посебна – торжествена и многозначна. Светоангелински сабор је крунисао молитвеним, духовним и културним сабрањем три велика јубилеја Епархије сремске и наше помесне Православне Цркве – 530 година од доласка Бранковића у Срем, 500 година од смрти Владике Максима и 300 година од спаљивања моштију Светих Бранковића од стране Турака. Тим поводом мошти Свете Мајке Ангелине Бранковић су први пут након пет векова изнете из фрушкогорског манастира Крушедол 20. марта 2016, проношене по Епархији сремској „чинећи духовну смотру православних Срба у Срему, позивајући на свенародно јединство кроз богољубље и човекољубље, и моралну обнову светотајинског живота Цркве“ (Владика сремски Василије), све до 10. августа, када су враћене у манастир.

Свечаним празничним бденијем отпочела је молитвена прослава повратка моштију и празника Свете Мајке Ангелине. Настављена је 12. августа Архијерејском Евхаристијом на бини, која је била постављена у централном делу манастирске порте, како би река верног народа могла молитвено да учествује у светом богослужењу којим је началствовао Патријарх српски Иринеј уз саслужење П. Г. епископа: домаћина сремског Василија, банатског Никанора, бихаћко-петровачког Атанасија, аустралијско-новозеландског Силуана, јегарског Јеронима, Архиепископа Авеља из Пољске Православне Цркве, и молитвено учешће бројног свештенства и свештенмонаштва из Српске Православне Цркве. Светоангелинском сабору присуствовали су и бројни гости и званице, представници Војске и Полиције Србије, личности из јавног живота наше земље.

Након Литургије присутнима су се обратили Патријарх Српски, Владика сремски Василије и пред-

Света Мајка Анђелина је живела на прелазу из 15. у 16. век и била је последња деспотица српска. Родом из Албаније, била је кћи Ђорђа Аријанита и рођена сестра Данице (Доминике), жене Скендер-бегове. Удала се за слепога Стефана Бранковића, сина деспота Ђурђа. Са њим је провела горке године изгнанства, а ни после његовог упокојења није се одвајала од његових земних остатака. Дошла је са децом у Срем. У Купинову је подигла Цркву Св. Луке. Живела је као монахиња. Њен син Јован био је последњи деспот српски, а други син се замонашио и постао Епископ Максим који је подигао манастир Крушедол. Сви су у народу поштовани као светитељи, и њихове мошти су се чувале у манастиру Крушедолу. Турци су 1716. попалили фрушкогорске манастире, међу њима и Крушедол, тако да су остали само фрагменти моштију последњих, сремских Бранковића. Од Мајке Ангелине сачувана је рука.

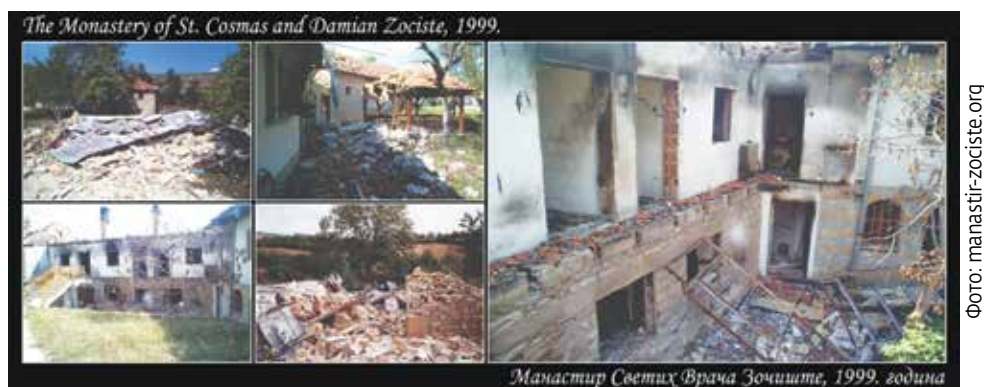
седник Матице Српске др Драган Станић. Потом је Патријарх Иринеј преломио славски колач и честитао славу манастира Архимандриту Сави. Епископ сремски Василије обележио је овом приликом и велики јубилеј – 30. годишњицу ступања на трон Епархије сремске.

Хор „Свети Николај Српски“ из Нове Пазове под диригентским вођством проф. Тамаре Пајдић појањем је прослављао Господа и Свету Мајку Ангелину. Богат уметнички програм под називом „Радуј се“ затворио је величанствено сабрање у манастиру Крушедол.

З. Нешић

Текст у америчком часопису из 2003. године:

О трагичним догађајима на Косову и Метохији

гр Александар Раковић

Преко 180.000 Срба је протерано, више стотина убијено или киднаповано. Српски живаљ је преостао у четири области и још неколико села изван њих, док је из осталих делова изгнан и не враћа се.

Недавно сам са својим пријатељем Владиком славонским Јованом Ђулибрком евоцирао сећања на неке догађаје на Косову и Метохији из 2002, које сам потом – у својству државног службеника Савезног министарства вера – публиковао у америчкој штампи. Доњи текст сам објавио у *Крониклс маџазину*, у марту 2003. (Aleksandar Raković, „Letter From Serbia: How Long O Lord?“, *Chronicles: A Magazine of American Culture*, Rockford Institute, Rockford, Illinois, March 2003).

Текст данас може да послужи као историјски извор, који сведочи о томе да су неки генерали и официри КФОР-а били постиђени тиме што нису успели да спрече протеривање Срба и рушење православних светиња. Ови редови се први пут објављују на српском језику. Читалац треба да има у виду да је текст писан 2003. за америчку јавност. Ево текста:

Од позног средњег века до данашњих дана Косово и Метохија је место где се додирују и прожимају две велике светске религије, хришћанство и ислам. Православни хришћани га сматрају једном од предстража своје цивилизације, а муслимани једном од својих нај-

важнијих области после продора ислама из Мале Азије у Европу. Иако се у то време догодио низ великих окршаја између православних хришћана и муслимана, након којих је Османска империја освојила земље три некада велика хришћанска царства – бугарског, српског и византијског (грчког), два догађаја су посебно остала записана у народном сећању – Косовска битка између Срба и Турака 1389. и пад византијског Цариграда 1453.

Када сам у септембру 2002. у Цариграду посетио Васељенског Патријарха Вартоломеја, упитао ме је о стању на Косову и Метохији, тј. како живи народ и у каквом су стању хришћански храмови. Није, заиста, било тежег места за разговор о косовско-метохијским светињама од Цариграда, чија је хришћанска баштина кроз историју подједнако страдала. Цариград и Косово и Метохија, два велика хришћанска света места, темељи грчке односно српске државности, данас су без или са мало хришћанског народа чије су куће и храмови девастирани.

И заиста, какво је стање на Косову и Метохији од јуна 1999, пошто су у ову српску покрајину након 79 дана НАТО бомбардовања СР Југо-

славије ушле „међународне мировне снаге“?

Преко 180.000 Срба је протерано, више стотина убијено или киднаповано. Српски живаљ је преостао у четири области и још неколико села изван њих, док је из осталих делова изгнан и не враћа се. Српска села су већим бројем порушена и попаљена, а у станове су се уселили Албанци. Једино у северном делу, који се наслања на централну Србију, Срби имају слободу кретања док се из осталих делова Косова и Метохије крећу уз пратњу међународних снага. Сваки излазак ван ових зона које обезбеђују међународне снаге је опасан. Српски посланици у Скупштини Косова и Метохије на седнице у Приштину путују у оклопним транспортерима међународних снага.

НАТО бомбардовање СР Југославије није, дакле, донело косовско-метохијским Србима мир, већ немир. Немир је стигао, тј. вратио се и српско-православној хришћанској културној и духовној баштини на Косову и Метохији.

Скрнављење и девастација српско-православне хришћанске баштине на Косову и Метохији нису ништа ново. И током турске владавине хришћански храмови

су рушени и скрнављени. Тако је, на пример, 1455. срушено једно од највећих средњовековних православних хришћанских здања, манастир Светих Архангела код Призрена, задужбина српског цара Душана, да би век и по касније од каменних блокова овог манастира била сазидана џамија у Призрену.

Несвакидашња је темељитост којом су – након доласка међународних мировних снага, током 1999. а и доцније – српске хришћанске храмове и гробља рушили албански екстремисти. Убијена су два калуђера. Срушено је, оштећено или оскрнављено око 110 православних манастира, цркава и црквишта, док је 80% православних гробаља девастирано.

Пример средњовековног манастира Зочиште умногоме читава трагичну косовско-метохијску стварност. Сада срушени манастир био је посвећен Светим врачима Козми и Дамјану. У манастир су врло често долазили муслимани Албанци да се поклоне и целивају мошти Светитеља Козме и Дамјана ради оздрављења својих најмилијих. Упркос томе, оружана албанска формација „Ослободилачка војска Косова“ заузела је 1998. манастир и заробила монашко братство које је ослободила тек на молбу Црвеног крста. По завршетку НАТО бомбардовања и повлачења југословенске војске и српске полиције са Косова и Метохије, албански екстремисти су срушили овај манастир.

У јулу 2002. сам, у присуству јеромонаха Јована Ђулибрка, неколико пута у Пећкој Патријаршији разговарао с тројицом високих официра КФОР-а. Тадашњи главнокомандујући мултинационалне бригаде Запад, италијански генерал Пјерлуиђи Торели и његов сарадник пуковник Рафаел Јубини су изразима најдубљег поштовања према светом месту какво је Пећка Патријаршија исказивали најискреније жаљење због протеривања српског становништва са Косова и Метохије и уништавања хришћанске баштине. Идентичан став имао је и шпански потпуковник Руиз Де Паскал, који је рекао како је Пећка

Рушевине манастира Зочиште после доласка међународних мировних снага: манастир је срушен у септембру 1999. године

Фото: manastir-zociste.org

Патријаршија „за војнике КФОР-а светиња каква је и Ватикан“.

Ипак, бацање камења на Пећку Патријаршију и монашко сестринство постало је уобичајена појава. Игуман Високих Дечана, највећег манастира на Косову и Метохији, Теодосије причао ми је да су албански провокатори почели да шетају голи око манастира како би саблажњавали монашко братство. На овакву врсту понижавања војници КФОР-а реагују спуштањем погледа, ваљда од стида.

У последње време међународна управа често тврди да је безбедносна ситуација на Косову и Метохији поправљена. Међутим, такве тврдње су у несагласју са реалношћу, осим ако се безбедност не схвата прилично растегљиво и неуобичајено. Безбедност није боља, јер Срби и даље немају слободу кретања. Хришћанске цркве немају свој мир, па је веома чудна и непажљива била новембарска одлука КФОР-а (2002) да испред неких цркава укине страже, јер су одмах потом миниране и срушене још две српске цркве.

Да слика изгледа још суморније, постоје гласине да би војнике КФОР-а у обезбеђивању храмова могла да замени УНМИК полиција, а њих у перспективи Косовски заштитни корпус, то јест трансформисана „Ослободилачка војска Косова“ која је срушила највећи број српских храмова. Иако по Резолуцији 1244 Уједињених нација културну и духовну баштину на Косову и Метохији треба да обезбеђују југословенска војска и српска полиција, о томе као да нико озбиљно ни не размишља.

Нема сумње да КФОР није довољно радио на заштити српске кул-

турне и духовне баштине, јер су неке срушене светиње биле у самом суседству пунктова међународних снага. Своје оправдање официри КФОР-а сигурно могу тражити у томе што су током свеопштег метежа и хаоса сачували средњовековне светиње од изузетне важности – манастире Пећку Патријаршију, Високе Дечане, Грачаницу као и Цркву Богородицу Љевишску у Призрену. Али, морали су сачувати читаву православну косовско-метохијску баштину. Без изузетака. „Половични скор“ војне силе као што је КФОР (НАТО) представља објективан неуспех.

А недела албанских екстремиста почињена над српским културним и духовним светињама представљају плански покушај да се хришћанска баштина истреби са Косова и Метохије, па уистину чуди како је демократски и хришћански Запад – чије су војне снаге КФОР-а и цивилна администрација УНМИК-а дошле на Косово и Метохију да „донесу мир“ – остао нем и глув на уништавање културне и духовне баштине која је заједничко благо хришћанске цивилизације.

Одлазак хришћана с Косова и Метохије, срушене и опљачкане цркве, разбацани крстови и поломљене иконе су трагедија Европе која се уједињује на основама историјског хришћанског идентитета континента. Због чега је деведесетих година 20. века та „Европа“ напала српски народ који је културно и историјски њен саставни део? Због чега је мирно посматрала егзодусе Срба? Одговоре на то ћемо добити у будућности, а образложења која смо до сада слушали савим су нетачна. ■■

Поводи: реаговања на Вербићев обрачун са веронауком

Полемiku о сврсисходности наставе веронауке коју смо покренули у прошлим бројевима наших новина, настављамо у наредним бројевима. После 15 година колико траје у наставном програму, часове веронауке је сада већ бивши министар просвете Вербић желео да укине у средњим школама и смањи у основним школама. Због чега нам је веронаука потребна и који разлози иду у прилог њеном утемељењу у нашем школству, настављамо разговор са угледним личностима.

Када политичке одлуке кроје просвету

Александар Јовановић, професор на Училишњском факултету у Београду

Био сам шест година члан Националног просветног савета, а три године његов председник. Сугерисао сам, и не само ја, да веронаука има исти процедурални статус као и други предмети, да прође кроз поступке кроз које пролазе сви остали предмети.

Предлог министра просвете је изненађујући утолико што је реч о предлогу једног човека, изреченом без икаквих детаљних анализа и без разматрања на одговарајућим просветним и ширим органима и форумима. Изненађујуће је што је реч о предлогу човека који је из сасвим других наставних дисциплина, које је мењао током свог напредовања у каријери. С друге стране, предлог није изненађујући јер је реч о једном тренутку у којем све науке идентитета, односно друштвено-хума-

нистичке науке у целини немају подршку своје државе. То одсуство подршке огледа се у начину вредновања научних пројеката, у вредновању радова за универзитетске изборе професора ових наука, огледа се у стању наших музеја, библиотека, часописа, у школству.

Чудно је уопште и говорити у овом тренутку зашто нам је веронаука потребна. Педесет година ово друштво је било без веронауке и то је довело до одређених штетних последица. Најпре, сви програми у школама били су од-

сечени од својих темеља – етичких, културних, верских. Ми смо учили о моралу, књижевности и историји, заобилазећи оно што је често била њихова основа која се налазила у хришћанском учењу. На крају, ако узмете саме наше термине: *просвећтање*, *васпићање*, *образовање* – сви су пореклом хришћански и стигли су нам из црквенословенског језика. *Образовање* није ништа друго у свом изворном облику него *уледање на Образ*, на *Христов лик*, својеврсно *обожење*. А шта је образовање него рад на људима да би

постигли оно највише што могу да постигну, да би развили себе и своје способности и тако увећали не вратили другима. *Просвета* је изведена из речи *просветити* / *просветљење*. Када их данас употребљавамо, често нисмо свесни њихове дубине. Не знам да ли и у једном нашем педагошком уџбенику можемо да видимо њихову етимологију.

Тек што смо пре петнаест година почели да враћамо оно што нам је било одсечено и што смо изгубили током пола века комунизма, дошло је до овог удара! Министров предлог је унео немир међу мислеће и патриотске људе, јер враћа наше школство на време које смо мислили да је прошло. Наравно, има и неких разлика у односу на оно што је било. Веронаука је укинута после Другог светског рата из идеолошких, теистичких и антитеистичких разлога. Сада се укида или смањује због глобализације удружене са примитивном свешћу која верује да су само технолошка знања од значаја за будућност друштва. Подсетимо се и речи Слободана Јовановића о томе ко је полуинтелектуалац: људи који су стекли дипломе, а нису успели да се морално образују у себи и кроз школу. Кроз Вербићеву школу неће ни моћи.

Ако бисмо направили неку врсту сажетка зашто нам је веронаука неопходна, и поштујући став да је вера приватна ствар сваког човека (о чему радосно брбљају заговорници министров предлога, као досетили су се „јаког“ аргумента), могло би да се каже следеће.

Најпре, хришћанство је универзална религија која превазилази језичка, национална и расна ограничења. И свест о припадности хришћанској заједници истоветна је, бар за наш део света и његову културу, свести о припадању човечанству. Што се нас тиче, тек с прихватањем хришћанства Срби су ушли у велику заједницу народа, стекли свој нацио-

Без познавања улоге Православне Цркве, Византије и хришћанског етоса у нашој историји, ми не можемо да спознамо шта смо били, шта нам се данас догађа, нити можемо имати јасну свест о времену које нам долази у будућности.

нални идентитет, као и приступ огромном до тада акумулисаном знању. Припадност Источној хришћанској Цркви одредила је и још увек одређује нашу историју и културу. Укратко речено, а то видимо и ових дана и деценија, православно хришћанство одредило је судбину нашег народа. Без познавања улоге Православне Цркве, Византије и хришћанског етоса у нашој историји, ми не можемо да спознамо шта смо били, шта нам се данас догађа, нити можемо имати јасну свест о времену које нам долази у будућности. И наравно да не можемо познавати културу, нашу, колико и светску. *Библија* је најзначајнија књига наше књижевности и наше културе – и у уметничком, и у цивилизацијском и у моралном смислу.

Жао ми је што се овај разговор води поводом предлога који је пробни балон и који не наговештава ништа добро. Али, то не значи да не треба разговарати о досадашњим донетим веронауке, о њеним слабостима и начинима да постане боља и квалитетнија. Потребан је напор да веронаука у свим њеним аспектима, од Литургије, преко догматских и културолошких знања, отвори нове просторе младом човеку. Мислим да има озбиљних пропуста које треба исправити, првенствено се то односи на уџбенике који су добрим делом рађени механички, затим, вероучитељима је потребно више методичког знања и педагошког приступа. Колико знам, ни статус вероучитеља ни-

је добро решен. Синод СПЦ је заслужан и одговоран за веронауку и он мора, независно од овог предлога, да врло критички, без персоналних и других компромиса, размотри сва ова питања и учини све што је могуће да веронаука у следећим деценијама буде квалитетнија.

Био сам шест година члан Националног просветног савета, а три године његов председник. Сугерисао сам, и не само ја, да веронаука има исти процедурални статус као и други предмети, да прође кроз поступке кроз које пролазе сви остали предмети. Шта би то значило? Да програме веронауке стручно прегледа Завод за унапређење образовања и васпитања, да их одобрава Национални просветни савет, и тако редом. Наравно да програм не би могао да уђе у процедуру без почетног предлога и сагласности Синода. Веронаука је донета једном неискреном политичком одлуком, а да након тога нису искоришћене могућности да се она процедурално заштити. Чини се да је Црква била презадовољна увођењем веронауке и није превише гледала у будућност. И још тада је упозоравано да оно што је политички донето, може бити политички и укинута. Плашили смо се тога и наша бојазан је сада још већа. Црква не сме да има страх од процедуралног изједначавања веронауке са другим предметима. Онда би и покушај укидања био знатно тежи, уколико би некоме уопште и пао на памет.

Приредила Славица Лазић

Веронаука

открива сву лепоту наше вере

Милош Шобајић, сликар

Европа се одрекла хришћанства у нади да ће тако апсорбовати све религије присутне на њеном тлу. Заблуда и казна коју сада због тога трпи су само почетак њене дезинтеграције, од које ћемо сви тешко патити.

Европска унија је у свом статуту избацила било какву везу са хришћанством, што изазива неверицу образованих људи, али знајући какав је то административни монструм направио, није чудо да њени чиновници у Србији овим ограђивањем од своје колевке негирају сами себе. Шта би

била Европа без барокне музике и без сликарства који су величали хришћанског Бога!? Шта би била Европа без Хендла, Баха и Вивалдија, без Микеланђела, Каравађа и Ван Ајка?! Шта би била Европа без готских катедрала, њене филозофије и њене књижевности, да нису били то што јесу: пре свега хришћански до сржи! Негирање такве Европе у корист рајховске Европе, која треба да оправдава и војно подржава неправду ван њених граница, у корист профита и зла, недвосмислено се приказује данас на примеру и прећутном

одобравању усташке политике у Ендехазии и њених неонацистичких акција чији смо данас неми сведоци, баш као у Другом светском рату. Чињеница да је цео Балкан данас идентично пре-

блије, Старог и Новог Завета је неопходно нашој деци, али она на часовима веронауке морају да сазнају и основе осталих великих конфесија. Убеђен сам да у упоређивању наше религије са оста-

лим религијама, деца могу да открију сву лепоту стуба хришћанства, који је Православље. Европа се одрекла хри-

шћанства у нади да ће тако апсорбовати све религије присутне на њеном тлу. Заблуда и казна коју сада због тог трпи су само почетак њене дезинтеграције, од које ћемо сви тешко патити. Наша деца треба да буду обавештена о свим религијама, како би схватили величину и сјај Православља. Учећи само веронауку у чијем програму постоји само Православље, без сазнања о другима, водимо их у непознавање правог сјаја наше вере.

**Шта би била Европа без барокне музике и без сликарства који су величали хришћанског Бога?
Шта би била Европа без Хендла, Баха и Вивалдија,
без Микеланђела, Каравађа и Ван Ајка?**

кројен по жељи Хитлера из четрдесетих година, говори много о тешким временима која следе.

Кад говоримо о веронауци у српским школама у овом тренутку, морамо да будемо опрезни. Историја свих религија је неопходно сазнање које наша деца требају да имају, како би сами дошли до сазнања да припадају Православној вери, најпацифистичкијој вери, у том великом кругу религија, почев од Католичанства, Ислама, Будизма, Јудаизма. Изучавање ексклузивно и само Православља преко Би-

Приредила Славица Лазић

– Од Свечовека до Богочовека –

Живот и рад Епископа Николаја

– 15. део –

Појам теологије (II)

– Природна теологија –

Радован Биговић

Теологија за Владiku Николаја није академска дисциплина доступна само одређеној групи и монополу стручњака, већ целовит поглед на свет. Није наука међу наукама, него *све-наука*, метафизичка парадигма свим осталим наукама. Њене истине су аподиктичне и извесне, јер произлазе из Откровења и искуства вере. Оне нису плод спекулативног и логичког мишљења, по узрочно-последичној вези, већ очигледне чињенице, факта искуства, дескриптивна потврда верског опита. Те истине се исказују логичким категоријама и појмовима, али се тиме не исцрпљују. Увек остаје нешто неисказано и непреводљиво на језик мисли и појмова. Рационалистичка теологија је увек неуверљива и необудљива, релативна и хипотетична. Ако и може да задовољи разум, срце сигурно не може. Богопознање иде са богоуподобљавањем и богоопштењем, зато је Николај сваку мисао прво изридао, па исказао и саопштио. Сазнати и бити, теорија и пракса, за њега су неодвојиви и готово идентични појмови.

Тек у *Религији Његошевој* Николај поближе одређује сам појам теологије. „Теологија значи говор о Богу. Теологија је отуда све или ништа.“ (*Религија Његошева*, Београд, 1969, 83 (3. издање)).

Владика Николај Велимировић

Оно што пада у очи јесте да не каже да је теологија наука о Богу, како се она обично дефинише, него „говор о Богу“ – говор у најширем смислу речи. Ништа мање не збуњује дефиниција да је теологија „све“ или „ништа“. Није ли то таутологија, јер обично многозначни (овде свеозначавајући) не означавају ништа? Ипак, такав закључак не би био ваљан. Јер тврдња да је теологија „све“ логички следи из претходног става да је теологија „говор о Богу“. Када је одређује као говор о Богу, Николај уствари хоће да каже да све што постоји потврђује егзистенцију Бога, а то су управо многи негирали. Све, дакле, говори о Богу, све је реч. Сва жива и нежива бића, свака ствар у природи, сваки део људског бића – цео космос говори. Све је реч. Све говори на свој начин и својим језиком о Богу, из чега следи да је теологија све. „Цела природа и натприрода и потприрода – све је теоло-

гија; цео човек и сваки део на њему јесте теологија; цела ливада и сваки цвет на њој јесте теологија; Сириус и Млечни Пут, небуле и метеори – теологија; Дунав и Копоник, море и поларна светлост – теологија; историја планета и историја људи, историја радиоларија и историја сваког лептира, и сваког зрна песка, и сваке капи воде, и сваког зрака светлости – теологија. Ако цела природа није теологија, онда теологија није ништа, или природа није ништа. Ако цела природа не говори о Богу, ко ће онда веровати Исаји и Павлу, и Карлајлу и Божи Кнежевићу... Отворите алгебру, и ако вам она не покаже Бога у логаритамским таблицама, не отварајте Посланицу Римљанима; нашта?“ (Исто, 83).

Надахнут вероватно Његошевом теологијом „по звездама“, Николај сматра да ствари у природи речитије говоре о Богу него што то чине људске речи. Пошто природа тако јасно говори, човеку је довољно да сакупља само те речи разасуте у природи и да од њих саставља своје речи. Пошто свака ствар у природи говори о Богу, онда је и свака наука теологија. Сваки је научник теолог, јер његова наука говори о Богу. Сви свесно или несвесно служимо Богу. Пошто је наше поколење научније од претходних, оно је ближе

Владика Николај беседи (извор: manastirvavedenje.org)

Богу. Корак напред у науци значи корак ближе Богу (Исто, 85). Прошлост и садашњост, природа и наука јесу теологија, али не четири но једна (Исто, 86). Не постоје, рецимо, ни две теологије, већ само једна – „природно-натприродна“ (Исто, 86).

Да би аргументовао ову тезу и учинио је што уверљивијом Николај користи дедуктивно-индуктивни и аналошки метод закључивања. Полази од основне библијске истине да је свет створен и да има Творца, или пак од саме природе у којој све указује на Бога, а затим користи аналогiju између Творца и творевине, уметника и уметничког дела (сликара и слике). Нема сликара без слике, нити слике без сликара. Свака слика говори о сликару; на свакој се слици изображава и манифестује дух сликара и његов унутрашњи живот. Исти је случај и са Творцем и творевином. Зато је природа „непосредни излив“, „израз“, „поезија Божија“ и „отисак Његовог Духа“ (Исто, 86). Она је „огледало Божије“ (*Изнад греха и смрти*, Београд 1914, 193). Бог је присутан у васиони (*Мисли о добру и злу*, Београд 1923, 33). Он је певао, насликао свет и испојио Себе у њему (*Религија Њеишеве*, 87). Свака је биљка једна поема, или једна слика, или један храм, ко-

ји носи печат свога Творца (Исто, 87). Свака је ствар „огњени језик који говори о Богу“ (Исто, 87), и то речитије од свих „кардинала римских“ (Исто, 86).

Пошто природа представља „непосредну светлост Бога“, она и говори о Њему боље од људских речи које су само „преломљена, одбијена трабатанска светлост“ (Исто, 86). Људске речи (људска теологија) су само „теологија копије“ (Исто, 86). Будући да је „копија“, људска теологија је несавршенија од природне. Ово разликовање природне и људске теологије („теологија копије“) на први поглед подсећа на Платонову естетику и његово схватање уметности као „копије копије“, премда се они битно разликују.

Као што сликар, сликајући изглед природе, слика истовремено своје мисли, осећаје и унутрашњост, тако и Бог, стварајући свет, пева, оваплоћује себе, изражава своје мисли и осећаје (Исто, 87), због чега васиона и блиста савршеношћу свога Створитеља (Исто, 87–88, 90).

Природна, за разлику од људске теологије, много је универзалнија. Прва је свима доступна, друга само појединцима. Језик природне теологије разумеју сви, језик људски само малобројни. „Природа чита исту теологију свима

људима и на језику свима појмљивом, док су људске теологије непојмљиве за све.“ (Исто, 86). На другом месту Николај тврди да „ништа не постоји, човек би сам својим телом и духом био довољан сведок Бога“ (Исто, 92).

Неке од наведених мисли многим су дале повода да Николаја оптуже за *пантеизам*, јер он, наводно, изједначава Творца и творевину. Међутим, пројављивање Бога у творевини за њега не значи еманацiju божанства у природне стихије и теизирање вештаствене творевине. Не значи то обезличење Бога, нити Његов плурализам, нити пак идентификацију са природом. Николајева тврдња да се на основу природе може поуздано говорити о егзистенцији Бога, као и да се Он открива, самопоказује у природи, никако не значи да су Бог и природа једно исто, као, на пример, код Спинозе. Николај је пре *Религије Њеишеве* написао један чланак где је критиковао пантеизам и указао на све опасности које из њега произлазе (*Велика криза у римокатолицизму*, СД II, 199. Претходно објављено у *Хришћанском веснику* 1909. године). Васиона није ни пантеон ни пандемонијум, но храм једнога Бога. Творац се пројављује у творевини, али није сам творевина, твар међу тварима, „него је Он изнад

свих твари и различит од свих твари“ (*Охридски ѿролої*, Ниш, 1928, 298; *Религија Њеѿошева*, 98–100). О овоме ће бити више речи у поглављу о Свечовеку и космологији.

Иако природа недвосмислено указује на Бога, то још не значи да је сама по себи и довољна да сваком човеку укаже на Божанску егзистенцију. Њу многи гледају, али не виде евидентност Бога. Виђењу и упознавању Бога кроз природу мора да претходи умеће читања природе и њених слова о Богу. Храст је очигледнији него жир на њему, целина природе од било које ствари у њој. Бог је опет очигледнији од природе и било које ствари која је у њој (*Мисли о добру и злу*, СД IV, 494). Ако се човек загледа у ствари природе, онда оне постају очигледније од целине, и, исто тако, ако се загледа у природу, она постаје очигледнија од Бога. Зато треба посматрати и сагледавати целину, тј. Бога и свет у међусобном односу (Исто, 494). Ко уме тако да чита природу, ко дању гледа у земљу, а ноћу у звезде, тај и ноћу и дању верује у Бога (*Изнад іреха и смртіи*, 254). Ко је проматра као целину, тај види да је она символ Бога. Она и постоји да би била путоказ „за виђење Бога“ (*Омилије* II, 380). Када научници и философи тврде да Бог не постоји, то не значи да Он заиста не постоји, већ да они не знају да читају природу, да не виде Невтвореног изнад творевине, Невештаственог изнад вештаства, да не виде природу (јер је она увек у односу са Творцем), него само ствари.

Природа је символ Бога и Он је једина битност и реалност. Изван Њега, то јест одвојено и независно од Њега, све што постоји је иреално. „Заиста, сва је битност у Богу, и ван Бога нема битности ни колико зрно горушично.“ (*Молишве на језеру*, L). Он свему даје постојање, егзистенцију, биће. Све из небића (ни из чега) приводи у биће. Кад човек није испуњен Богом, није испуњен ни бићем, и тада личи на једну очајну празнину. Колико је испуњен Богом, који је

Читаоцима Православља представљамо одабране одломке из књиге блажене успомене о. Радована Биговића *Ог Свечовека до Бојочовека* (Р. Биговић, *Ог Свечовека до Бојочовека: хришћанска философија владице Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд 1998).

биће, толико и сам јесте (*Мисли о добру и злу*, 36). Ко нема Бога, нема ни себе (*Омилије* I, 66; *Молишве на језеру*, XCVIII).

Незнање и неумеће читања природе није и једини узрок безверја. Узрок томе је и *ірех*, који је истовремено и узрок самог незнања. Кад безбожан човек (човек заслепљен силама греха) каже: „Нема Бога“, он је прав исто као пијан човек када гледа у књигу и каже: „Нема смисла“ и „Не постоји смисао, но постоје само слова што играју“. Када побожан човек каже: „Има Бога“, он је прав исто као трезан човек кад гледа у књигу и види само смисао, једва примећујући слова. За трезнога, слова су мртва, а смисао је жив, за пијаног слова постају жива, а смисао мртав (*Нове беседе ѿог іором*, 71). Између богопознања, човекопознања и познања света постоји корелација и међузависност. Прво условљава друга два, а и обратно (*Мисли о добру и злу*, 56). Има нешто и у самој природи, мисли Николај, што је спутава да човеку јасно укаже на постојање Бога. С обзиром на то да је и она унакажена грехом, она само указује на Бога, али Га зато не показује довољно (Исто, 36). То самопознање греха и трагичности коју он проузрокује, терало је Николаја да промени приступ теологији. Од катафатичког (натуралистичког) метода окренуо се апофатичком методу богословствовања.

Из претходне анализе јасно се види да је Николају у суштини много више стало да укаже како природа евидентно сведочи о Божанској егзистенцији, него да прецизно одреди сам појам теологије. Када тврди да је теологија говор о Богу или говор од Бога, и да је она *све*, он уствари не тврди толико шта је теологија, колико да природа сведочи о постојању

Божијем. И зато ова дефиниција не би требало да збуњује. Ако се ова чињеница нема на уму, неке његове тврдње могу изгледати бесмислене. На пример, да су „Дунав и Копаоник теологија“. Његова аргументација је, иако оптерећена игром речи и песничком фантазијом, доследна и логична. Све што постоји, све је реч или манифестација Вечне Речи. Све говори о тој Вечној Речи, и опет Она кроз све говори. Ако, пак, етимолошки *ітеологија* значи говор о Богу, онда на основу датих премиса логички следи закључак да је теологија *све* или *ништіа*. Ипак, овако широка и неодређена дефиниција крије у себи многе опасности и намеће многа питања. Под ову дефиницију могу се подвести све теологије. Затим, она онемогућава суштинско разликовање између философије, науке и теологије. Испада да је легитимно све називати теологијом. Што је најгоре, тада се не зна о ком је Богу реч. Да ли о Богу „научника и философа“, или о Богу Аврама, Исака и Јакова – о личном библијском Богу? Теологија јесте говор о Богу, али сваки говор није истовремено и говор о правом и истинитом Богу – Светој Тројици. Ништа мање није дискутабилно ни Николајево разликовање природне и људске теологије. Умесно је говорити о Богу на основу природе, али је неразумљиво говорити о некој природној теологији по себи и за себе. Откровење Божије се прима и саопштава људским појмовима и речима. Оно што у свему није спорно јесте да се теологија бави питањем Бога, света и човека и њиховим међусобним односом, из чега произлази да теологија даје целовит поглед на свет.

— наставиће се —

Усмена и текстуална култура и проповед Речи Божије

Ђакон др Здравко Јовановић

Уколико постоји лична веза са неким догађајем и уколико је нешто од егзистенцијалног значаја инвестирано у сећање, тада је и квалитет сећања поузданији, што је несумњиво био случај са Христовим ученицима.

Папије Јерапољски у свом само у фрагментима сачуваном делу *Речи Господњих објашњења* (око 130. г.) каже да су му у процесу сакупљања приповести у вези са Христом, Апостолима и њиховим ученицима значајније биле усмене од записаних традиција: „Јер нисам сматрао да ће ми толико користити научено из књига, колико оно што сам чуо од живог гласа који остаје“ (2, 4).¹ У контексту савремене информатичке културе у којој се документована сведочанства вреднују неупоредиво више од усмених, Папијев став звучи необично. Међутим, у контексту античког менталитета, овакав став је звучао сасвим прихватљиво. Антички свет је у преовлађујућој мери био свет усмене културе, пре свега због чињенице да је огромна већина популације била неписмена. Један од очигледних разлога за уважавање „живог гласа“ био је и тај што је усмено сведочанство било могуће проверавати и проширивати постављањем додатних питања приповедачу. Фаворизовање усмене речи забележио је много пре Папија и Платон у свом дијалогу *Федар* (око 370. пре Хр.), у коме наводи Сократов став да писана реч уништава сећање и узрокује слабљење ума, и да су они који се ослањају првенствено на њу заправо доксософи или „назовимудраци“ (Фед. 274–277). У контексту оваквог схватања, текст може служити само за подсећање, јер је њему, баш као и слици, увек неопходан тумач који би разјаснио из-

ворне интенције аутора. У сваком случају, чињеница је да целокупна култура али и историографија зависе од усмених предања. О овој чињеници сведоче први историчари попут Херодота, Тукидида и Полибија који су се, у процесу настајања њихових историографских дела, ослањали на тзв. хорографије, тј. на локална предања.

Усмено предање, међутим, свакако није исто што и гласина нити проста конверзација. Усмено предање представља сложен феномен који је издржао проверу времена, наратив који се базира на (претпостављеном) сведочењу очевидаца и који подразумева специфичан процес преношења садржаја који понекад подразумева перформанс у који се, ради лакшег меморисања и трансмисије, укључују нпр. и афоризми, поезија и рима. Ово важи за многобројне аспекте који творе оно што називамо усменом културом – фолклор, легенде, приче, митове, табуе, ритуале, игре итд. У овом смислу, усмено предање поседује виталност и постоји често и паралелно са текстуалним предањем. Додатни разлог за актуелност усменог предања, чак и после настанка текстуалне културе, био је и хронични недостатак писаних текстова и непоузданост копија које су биле у оптицају у Старом свету. Примера ради, желећи да укаже на овај феномен Цицерон (106–43. пре Хр.) пише брату Квинту да су доступне копије античких текстова често пуне грешака, а Страбон (64. пре Хр. – 24. Хр. ере) говори о немарности копииста који тачност у преписивању подређују профиту. У овом контексту, фиксирани

текст представља феномен који се недвосмислено успоставља тек са изумом штампарске пресе (1439).

Једно од основних обележја усмене културе јесте меморисање напамет комплексних и дугих делова неког наратива (ово важи и за период упоредног постојања усмене и текстуалне културе, од средине четвртог миленијума пре Христа надаље). Једна од пропратних појава овог феномена јесте и да се приликом навођења меморисаног материјала, који постоји и у писаној форми, цитирање практикује без обавезне провере текстуално фиксираних наратива. Штавише, у древним усменим културама модификација наратива због публике и околности посматрана је као природна ствар, под условом да језгро наратива остаје неизмењено у најзначајнијим детаљима. Наиме, наратив може истицати извесне аспекте приповести у складу са аудиторijумом и његовим капацитетима. Свако ново препричавање приповести проузрокује неку врсту монотоније за приповедача, и стога је наратив сваки пут у извесној мери преображен, понекад и саопштен са померањем акцента и истицањем извесних нових увида саобразно околностима. Проблематика преношења наратива усменим путем је, стога, у томе што наратив није фиксиран и никада се не преноси на, у потпуности, идентичан начин. Ово је разлог због кога се понекад у излагању редослед догађаја које наратив обухвата може променити, што само по себи за наратив не представља проблем, јер оно што је битно није толико дословност у цитирању, колико симболика нара-

¹ Цитат је преузет из превода умировљеног Епископа проф. др Атанасија Јевтића (*Дела апостолских ученика*).

Древни рукопис Посланице Филиплџанима
Св. Ап. Павла (извор: Пинтерест)

тива и *кључ* на основу кога се приповедано или записано предање тумачи. Илустрације ради, најранији пример укључивања усменог предања у писани текст које се користи као интерпретативни кључ у теологији јесте христолошка химна из *Посланице Филиплџанима* (2, 5–11) Ап. Павла, која је записана више од 20 година након Васкрсења.

Поузданост памћења и проповед Речи Божије

Све напред наведено свакако има реперкусије за изучавање библијских приповести, и управо у овој чињеници налазио се мотив за научну и критичку потрагу за изворним текстом, очишћеним од различитих историјских адитива, као што су преписивачке грешке, интерполације, изостављање текста итд. Критичко испитивање веродостојности текста велики замајац је задобило у деветнаестом веку, када се проблем измене садржаја текстова у процесу трансмисије истицао са нарочитом пажњом. Један од разлога за установљење историјско-критичке методе јесте претпоставка извесног броја истраживача да је чак и приповест о Христовом животу можда претрпела значајне измене, тј. да је до модерног доба допрла једна непоуздана историјска слика о Христовој личности и о

догађајима повезаним са почелима хришћанства. Наводна непоузданост усмених приповести узрокована је претпоставком да је могуће да се између очевидаца неког догађаја и каснијег реципијента приповести може налазити чак неколико десетина посредника, што за последицу има да је приповест која се реципира на крају прилично различита од догађаја о коме се приповеда.

Проблем је, наиме, препознат у самом феномену памћења, које наводно може функционисати добро само када су у питању догађаји који су се одиграли недавно; поузданост сећања губи се са повећавањем временске дистанце. Непоузданост сећања се у наше време понекад поткрепљује чувеном студијом спроведеном на Емори универзитету од стране Улрика Најсера, који је дан након експлозије шатла Челенџер (1986) замолио студенте да писано опишу где су били, шта су радили, како су емотивно реаговали на несрећу, итд. Две и по године касније, он је истим студентима поставио иста питања и закључио три ствари. Прво, њихово сећање се у међувремено драматично променило (четвртина студената је у знатној мери променила исказ, испод 10 % њих је дало идентичан опис). Друго, студенти су били уверени да је њихов други опис догађаја тачан. Треће, суочени са својим првобитним исказима они су инсистирали да је њихово садашње сећање аутентично и преферирали касније сећање. Међутим, користити сличне примере у контексту аргументовања о непоузданости памћења није сасвим релевантно. Наиме, јасно је да испитаници у овом конкретном случају, а управо је ово најчешће случај са сећањима која носимо са собом, нису имали никакву егзистенцијалну или сасвим личносну везу са догађајем који су описивали. Другим речима, уколико је нешто од *егзистенцијалног значаја* инвестирано у сећање, тада је и квалитет сећања монолитнији и поузданији, што је несумњиво био случај са Христовим ученицима.

Питање које се у овом контексту поставља је на који начин је у Цркви

чувана и негована изворна приповест о Христу и догађајима повезаним са Њим? У овом смислу, улога Апостола има огромну улогу. У Дап. 1, 12–26 при избору Апостола за упражњено Јудино место, Лука нам саопштава да је услов за избор тај да је кандидат *од њочешка био са Христом и легао и слушао* све што је Он творио и говорио. Ово значи да су Апостоли чували предање о Христу као очевици и служитељи Речи Божије. Апостолско сведочење се преносило и служило као коректив свакој неаутентичној приповести која се у међувремену и надаље појављивала (Јн. 15, 27). У том смислу, чак и када се јеванђеоске приповести разликују у детаљима и доносе неке нове нијансе, језгро остаје идентично. Сећања која су забележена у Јеванђељима веродостојно рефлектују изворне догађаје онолико колико је то уопште могуће фиксирати језиком и писмом. У контексту проповеди о Христу, *јеванђеошки и литурђијски аспекти сећања* је од пресудног значаја. Утешитељ, Дух Истине, надахњује апостолско сведочење и сведочење Цркве о Христу и Васкрсењу у свим историјским епохама (Јн. 15, 26).

Ранохришћански текстови и усмена култура

Сам Христос није писао; Он је напосто поучавао усмено и говорио у причама. Стога свако изучавање Јеванђеља мора започети од претпоставке да су изворно приповести биле усмене приповести, а да су писани текстови и теолошко промишљање проповеди настали накнадно. У усменим наративима не практикују се дуге, апстрактне формулације, већ радије краћа, језгровита и сликовита изложења. Марково Јеванђеље је савршен пример за ово – сачињено је од малих, кратких прича које су конкретне, ефектне и стога су одличан пример успелог приповедања. Насупрот овоме, у писаном изражавању тенденција је стварање дугих, логички конзистентних аргумената, а апстракције постају све заступљеније. Проповед Јеван-

ђеља била је првобитно усмени феномен, а први библијски текстови су остали органски уткани у усмену културу јер су читани наглас у литургијским сабрањима Цркве, и писани су управо са том интенцијом на уму.

У сваком случају, упркос преовлађујућем миљеу усмене културе, Реч Божија је рано преточена и у текстуалну форму. Одговор на питање због чега је то било неопходно можда најбоље резимира Св. Иринеј Лионски (око 130–202), који у контексту своје борбе против гностицизма истиче да усмена предања (на која су се гностици учестало позивали) са собом носе опасност произвољности и езотеричних тумачења Предања, које се у Цркви чува посредством апостолског наслеђа и тумачи у контексту тзв. *Правила вере*. У контексту наведеног примера христолошке химне из *Посланице Филићанима* очигледно је да је укореењеност и очување у литургијској заједници Цркве пресудно важан фактор када је у питању аутентичност усменог предања.

Оно што је интересантно, макар када је реч о теологији, је да се у наше време, са појавом радија, телевизије, интернета итд. поново актуализује усмена али и виртуелна реч. Данас се, по први пут након више стотина година, налазимо у ситуацији да се информације усменим путем преносе у знатно повећаној мери. Повратак у усмену културу посредством савремених технологија је феномен са којим теологија мора озбиљно рачунати, јер ће он значајно утицати на њен развој и артикулацију. На неки начин, у савременој информатичкој култури, теологија се из индивидуалног и текстуалног миљеа поново враћа у контекст технологијом посредоване и вербализоване мисли и у реалном и у виртуелном простору. У сваком случају, актуелност усмене речи, нарочито у новој информатичкој култури, представља додатни мотив за изучавање чувања и преношења Благих вести у најранијој, усменим приповестима и евхаристијским сећањем конституисаној заједници Цркве. ■■

Библијска и старојелинска приповест о првоствореној жени

Ева и Пандора

Бојан Бошковић

Између библијске приповести о првоствореној жени и одговарајућег старохеленског мита постоји значајна сличност, али и ништа мање значајне разлике. У оба случаја улога првостворене жене, која се у Библији назива Ева, а у класичној хеленској митологији Пандора, је виновник појаве првобитног зла у свету.

Религијски контекст мита о Пандори

Мит о Пандори се у свом класичном облику може наћи у Хесиодовом делу *Послови и дани*. Код истог аутора у *Теогионији* већ постоје неке назнаке овог мита.

Неки аутори су износили твђење да је мит старијег порекла, али са другачијим садржајем него код Хесиода. Ова разлика тиче се управо онога што у овом миту нас највише интересује, улози и карактеру митске Пандоре. Тако су неки аутори тврдили да је у изворнијим облицима Пандорина улога потпуно различита од оне коју приказује Хесиод. Да се код њега ради о тзв. „митској инверзији“. Претпоставка је да је у старијем „матријархалном“ облику грчке религије, који се често, али не нужно, повезује са идејом о постојању „матријархалног друштва“, улога првостворене жене била позитивна, а да ју је Хесиод касније прилагодио патријархалном друштву и религији, створивши од ње узрочника сваког зла које погађа смртнике. Неки од аутора сматрају да је Пандора првобитно било име неког од женских божанстава која су у патријархалном култу

олимпских богова изгубила првобитни значај, нпр. Деметри.

Овакве претпоставке су ипак, пре свега, плод претпоставки насталих на основу концепција о „матријархату“ и „патријархату“ које ти аутори имају. У сваком случају, мит о Пандори је настао у патријархалном друштву у склопу религије у којој је врховно божанство обележено мушким особинама. У таквом друштвено-религијском контексту настала је и повест о библијској Еви.

Садржај мита о Пандори

У Хесиодовој верзији мита, Пандора је настала као плод Зевсове жеље да се освети роду смртника због тога што им је Прометеј дао ватру, мимо његове воље. Зевс је наредио највештијем занатлији међу Олимпљанима – Хефесту да начини прву жену, и од свих олимпских богова затражио да је обдаре неким поклоном који ће служити његовом науму. Име прве жене Пандора (*pan* = све; *doron* = дар) потиче одатле. Атина јој је поклонила прелепу одећу, Афродита привлачност, Хермес лукав ум, Хера радозналост итд. Поред тога, Зевс јој је дао ћуп (касније погрешно преведено као „кутија“) у који је затворио разне невоље за род смртника.

Хермес је Зевсов „поклон“ предао Прометејевом брату Епиметеју, који није могао да му одоли, иако је од брата био упозорен да не прима никакве дарове од Олимпљана. Поведена радозналошћу, Пандора је отворила Зевсов ћуп из кога су тако изашла сва зла која и

данас погађају људе. Ћуп је затворила тек онда кад је у њему остала само „слепа нада“.

Ева и Пандора

Између мита о Пандори и повести о Еви постоје две значајне сличности.

Прва је да првостворена жена настаје касније од првоствореног мушкарца. У вези са тим треба поменути да у *Библији* пре приче о настанку Еве постоји и помињање стварања човека као мушког и женског, које се различито објашњавало и тумачило. Такође, Еви претходи само један мушкарац Адам, а Пандори неодређено мноштво мушких смртника.

Друга, још важнија сличност је да је појава жене повезана са појавом невоља и зала која погађају људски род.

Између ова два наратива, поред поменутих сличности, ипак постоје суштинске разлике:

1. Прва разлика се тиче тога ко је творац мушког, а ко женског рода. У *Библији* је, наравно, у оба случаја исти Творац – Бог. У старохеленској митологији није такав случај.

Људе (тј. мушкарце) у класичној верзији ове митологије створио је титан млађе генерације Прометеј, а олимпска богиња Атина им је удахнула живот. Дакле, људи су настали мимо воље Зевса, врховног бога, као плод делатности титана. Титани су претходили Зевсовом преузимању власти над космосом и заснивању „династије“ олимпских богова. Они су, након што их је Зевс са браћом победио, углавном били затворени у дубине подземног амбиса – Тартара.

Прометеј и Зевс су поводом стварања људи имали више несугласица. Од поделе делова жртвене животиње, где је Прометеј „преварио“ Зевса у корист људи, до поменуте крађе ватре, која је нарочито разљутила Зевса. Након овог Прометејевог чина, Зевс га је казнио страшним мукама, а људе је одлучио да казни преко Пандоре. Пандора је тако настала вољом Зевса уз учешће осталих Олимпљана, насупрот вољи Прометеја.

2. Друго, Пандора је настала мимо воље људи, да буде инструмент Зевсове казне и освете Прометеју и људима.

Ева је настала на Адамову иницијативу, будући да међу свим животињама које му је Бог показао није нашао „друга према себи“, дакле не као казна и освета, него као благослов и помоћ од Бога.

3. Треће, несреће које су задесиле људски род након отварања Пандориног ћупа, десиле су се мимо њиховог учешћа. Једини који је имао неку улогу у том догађају је Епиметеј, Прометејев брат, дакле такође један од титана, а не човек.

Догађај описан у *Књизи Постања*, који се обично назива „прародитељски грех“ десио се насупрот вољи Божијој, а вољом како Еве, тако и Адама.

4. Четврто, Пандора је била унапред одређена од Зевса за такав исход.

Насупрот томе, Ева ни на који начин није била од Бога предодређена за тако нешто. Она је само она која је прва попустила пред искушењем. Ева тако ипак својом вољом доприноси несрећном исходу.

Различита схватања порекла зла

Паралелно читање ова два наратива нам показује разлику у схватању порекла зла у грчком политеизму и библијском монотеизму.

У првом случају, зло које погађа људски род је последица борбе титана и нове генерације бесмртних бића – олимпских богова предвођених Зевсом. Зевс је директни иницијатор невоља за смртнике. Пандора је само посредник у остварењу његових осветничких намера.

Зло које погађа људе је тако само један аспект оног зла које већ постоји, и које је покренуло борбу старе и нове генерације бесмртних бића. Оно је космичка датост и неминовност.

У другом случају, зло је последица воље створених бића, људи. Оно настаје када њихова воља и воља њиховог Творца постану супротстављене.

Пандора (извор: slideshare.net)

Различита схватања односа мушкарца и жене

Политеистички мит и библијски текст указују и на различито схватање односа мушкарца и жене.

У првом, мушкарац и жена имају различите творце. Жена, притом, настаје као „подвала“ која има за циљ да отежа живот људи.

У другом, мушкарац и жена су равноправна бића створена од истог Творца, створена по његовом лику, обдарена слободом коју заједно могу да употребе у складу са dobrim намерама Бога или насупрот њему.

Закључак

Често можемо чути како је јудео-хришћанска библијска традиција била и остала одговорна за потчињен положај жене у друштву. Међутим, ова два текста указују да политеистичка веровања, иако у њима постоје божанска бића женског пола, никако не иду у прилог бољем положају жена.

Намера да се оправда потчињен положај жена у друштву је много израженија у политеистичком миту.

Библијски текст, иако носи многа обележја патријархалног друштва у ком је настао, оставља отворен простор за такво схватање односа међу мушкарцима и женама које ће ићи у прилог њиховој равноправности, како у међусобним односима, тако и у односу према Богу. ■■

– Нека питања из Старог Завета –

Детаљ из представе Рајског врта, мозаик из Норманске палате (Palazzo dei Normanni), Палермо (извор: Пинтерест)

Еденски врт

Проф. др Родољуб Кубаић

„И засади Господ Бог врт у Едену на истоку,
и онде смести човека, којег створи.“

Одмах после описа стварања човека, библијски писац говори како је Бог за њега створио врт у Едену (Едем у Септуагинти) на истоку, који је требао да чува и ради (Пост. 2, 8–15). Врт је описан као место у којем расту свакојаке биљке, а у њему је био извор воде одакле су се напајале четири велике реке – Фисон, Геон, Хидекел и Еуфрат. Помињање Едена на истоку је код каснијих читалаца стално будило потребу да се место географски лоцира. Међутим, из читавог описа само две реке које се помињу могу се поуздано одредити. То су Тигрис и Еуфрат. Остале две реке су вероватно Нил и можда Ганг, Инд или Дунав. Све остало, у географском смислу, остаје непознато. Поготово је упадљиво то што се вода из врта дели у четири поменуте реке, што је географски нетачно. Теолози су нудили различите одговоре на питање где је врт могао бити смештен. Ипак, до поузданог одговора још нико није дошао. Уствари, до таквог одгово-

ра није ни могуће доћи, јер писац није имао намеру да говори у категоријама природне географије, то јест да помињана места тачно географски лоцира. Врт у Едену и све што се помиње у том контексту више је у домену сакралне географије. За писца је врт сакрални појам. То су простор и стање додељени првом човеку, за које он каже да је на истоку. Исток је такође сакрална категорија и значи исходиште живота. Правац који служи као орјентир – Орјент. Вода што напаја четири реке јесте такође теолошки појам, којим хоће да се каже да извор живота на земљи потиче из Раја. Познато је да су у античком свету цивилизације бујале на обалама река, као нпр. Нила, Тигрису и Еуфрата, што значи да све то потиче из врта којег је створио Бог за човека.

Писац је, избегавајући да врт ближе просторно одреди, хтео да каже да је то посебно место у којем нема глади, рата и страдања, што је била свакодневица људи на

тадашњем Блиском истоку (нажалост и сада). Иначе, у дословном преводу Еден може да значи милина, задовољство, ужитак, што би значило да је то био врт ужитка и задовољства. Писац је врт представио као место у којем човек може да живи мирно и безбрижно. Међутим, овде се поставља једно важно питање: Одакле то да писац на тај начин представља место боравка првог човека, када он очито није географска реалност? Управо из тог разлога егзегеза мора да се усмери на истраживање првобитног контекста у којем је настао овај текст. То се, пре свега, односи на писца и његове првобитне слушаоце (реципијенте). Дакле, да бисмо разумели једну од најмоћнијих теолошких метафора у Старом Савезу, нужно је заћи у „свет из текста“ у којем је настала приповест о врту у Едену.

Већ на почетку одломка који говори о стварању, приметно је да писац сушу и пустињу доживљава као негативне елементе у

Адам и Ева, илуминација из Кодекса Милијанисуса (*Codex Aemilianensis*) (око 994. г.)
(извор: Википедија)

свету и природи. Писац почиње извештај низом негативних реченица „још не беше“ (2, 5), да би одсуство живота објаснио речима: „јер Господ Бог још не пусти кишу на земљу“ (2, 5). Услови за стварање настају када се појављује вода, што се говори у 6. стиху: „Али вода потече из земље и натопи светло“ (ова два стиха – 5. и 6. – у Даничићевом преводу су нетачно преведена). За писца су суша и пустиња негативни принципи у космосу. Животни контекст у којем је настала ова приповест је била Палестина, где након дугих и сувих летњих месеци

околна пустиња пружа страшан и беживотан изглед. Познато је да су стари Израјлици задуго били номади и полуномади који су са стоком пролазили кроз безводне пустиње. Такви услови живота били су изнимно тешки. Врело сунце, пустињски ветрови и суша су угрожавали свакодневну egzистенцију. Када ово имамо у виду, постаје разумљиво зашто писац Рај представља као место у којем има воде у изобиљу и расте свакојако дрвеће. Рај је представљен као пустињска оаза, извор живота и мира. За номада, човека који живи у таквим условима, рајско

стање се најбоље може представити једном таквом теолошком сликом. Еденски врт је место и стање којем тежи сваки човек који живи у условима сурове пустиње. То је, уствари, један катафатички моменат у теологији, где се на основу појмова и слика из земаљске перспективе говори о Божанској стварности.

Мада на први поглед овакво тумачење може да изгледа чудно, ипак му треба приступити на одговарајући начин. Наиме, циљ библијских текстова био је да код читалаца побуде потребу да се окрену и усмере ка Богу. Такву функцију је имао и овај текст. Човек је кроз њега схватао шта му је дао Бог на почетку, а шта је он учинио па сада мора да „са знојем лица својег једе хлеб“. Текст је, дакле, дочаравао Божанску стварност, која је превазилазила човекову свакодневицу. Кључна улога му је била да пробуди и развије веру у Бога, који љуби човека и чини за њега Рај. Слика врта поред оазе може се упоредити и са владарским вртovima на тадашњем Блиском истоку. Такво место је било резервисано за владаре и њихову породицу да у њему уживају. Библијски писац говори да је то изворно место човека као таквог, човека као владара на земљи. Наравно, слика Раја ће у каснијем периоду, поготово кроз призму Христове личности и Новог Савеза добити наглашено духовну димензију, што и јесте дубљи смисао ове приповести. Сам библијски писац је у основи имао такву теолошку намеру, с тим што ју је језички представио користећи се појмовима и сликама из свакодневне стварности. То је једна од најважнијих поенти овог текста, који и у том смислу треба да буде парадигматичан за савремену теологију. Теолошки језик и слике морају да буду израз разумљивих симбола из човекове свакодневице. Човек их једино на тај начин може адекватно да разумева. Тога су итекако били свесни библијски писци. Упитно је колико смо ми данас тога свесни...? ■■

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Св. Ап. Павле у тамници
(извор: Википедија)

„Свима сам био све“ (1. Кор. 9, 22)

Проф. др Предраг Драгутиновић

У Посланици Галатима Светог апостола Павла читамо: „Зар ја сад настојим да људе придобијем или Бога? Или тражим људима да угађам? Јер кад бих још људима угађао, не бих био слуга Христов“ (Гал. 1, 10). На другом месту пак читамо: „Онима који су без закона, постадох као без закона, премда нисам Богу без закона, него сам у закону Христовом, да придобијем оне који су без закона. Слабима постадох као слаб, да слабе придобијем; свима сам био све, да како год неке спасем“ (1. Кор. 9, 21–22). Зар овде апостол не противречи сам себи? Како, с једне стране, пише да не жели да угађа људима, с друге пак свима хоће да буде све? Зар „свима бити све“ не значи трудити се да свима (људима) угодиш?

Два поменута места налазе се у две различите Посланице Светог апостола, наиме прво у Посланици Галатима, друго у Посланици 1. Коринћанима. Обе Посланице написане су у релативно приближном периоду апостола мисионарске делатности, али су тон и тематика у њима знатно различити. Обе заједнице основао је сам апостол: заједницу у Коринту на другом мисионарском путовању, а заједнице у Галатији, у зависности која област се подразумева под Галатијом

(римска провинција Галатија или северна Галатија), на првом, односно трећем мисионарском путовању. Поводи за писано обраћање заједницама су донекле различити: Коринћанима апостол пише због извесних подела унутар заједнице и ради појашњења усмених поука датих приликом његовог боравка у заједници, док Галатима пише из сасвим другог разлога, наиме због недоумица које су у црквене заједнице унели јудеохришћански мисионари који су тамошње хришћане из незнабоштва позивали на поштовање јудејског Закона. Имајући у виду ове околности, може се констатовати да су поменута два исказа о угађању, односно неслужењу људима, изречена у различитим историјским и литерарним контекстима. Ситуација у Галатији је унутарцрквени спор, док су излагања у 1. Коринћанима везана за мисионарску праксу.

Свима све у 1. Кор. 9, 22

Читава поглавље 9 у 1. Посланици Коринћанима је апологетског карактера. Оно се од самог почетка састоји од низа питања које апостол упућује Коринћанима, а која се односе на његову апостолску службу. У основи ових питања чини се да се налази замерка апо-

столу и његовим сарадницима да Еванђеље проповедају због материјалне користи (9, 11–18). Износећи најпре природан след ствари, тј. да он не види никакав проблем у томе да за свој духовни рад добије материјалну подршку Коринћана (9, 11. 13–14), констатује да он управо није тако чинио, да се није користио овим правом и да није желео да његов мисионарски рад буде посматран кроз призму материјалног добитка, напротив: „јер би ми боље било умрети него да ко уништи моју похвалу“ (9, 15). Међутим, за своју проповед Еванђеља он не очекује похвалу од Коринћана, пошто он Еванђеље мора да проповеда, то је његова потреба, било да то чини вољно или невољно (9, 17). У сваком случају, он то чини не само бесплатно у смислу материјалног добитка, већ одричући се и себе самог: „Јер будући слободан од свих, свима себе учиних робом, да их што више придобијем“ (9, 19). Он је постао Јудејцима као Јудејац, незнабошцима незнабожац, „свима све, да како год неке спасем“ (9, 20–22). Важно је приметити да апостол незнабошцима бива као онај који је без закона, као они дакле, „премда нисам Богу без закона, него сам у закону Христовом“. „Закон Христов“ се испуњава пак овако: „Носите

бремена један другог и тако испуните закон Христов“ (Гал. 6, 2). „Закон Христов“ је, дакле, делатна љубав према другим људима у свој својој конкретности свакодневног живота. То је и сам апостол показао нешто раније говорећи о „јакима“ и „слабима“ у вери (гл. 8), констатујући да бити хришћанин значи бити спреман на следећи парадокс: одрећи се своје „јачине“ зарад „слабог“ је показатељ да је неко јак у вери. „Зато, ако јело саблажњава брата мојега, нећу јести меса до века, да не саблазним брата својега“ (1. Кор. 8, 13; уп. Рим. 15, 1). Све ово апостол чини за Еванђеље, „да будем његов заједничар“ (9, 23). Заједничарити у Еванђељу дакле значи, по апостолу Павлу, принети себе другима у самоодрицању, не тражити своје, већ „оно што је Христа Исуса“ (уп. Фил. 2, 21). На тај начин се постаје следбеник на крсту пострадаога Исуса Христа. Кроз „свима све“ апостол Павле описује своје мисионарске мотиве, своје искуство и свој став: припадност једној култури – обрезању или необрезању – не сме бити у првом плану, она се мора повући у корист Еванђеља. Бити хришћанин, апостол значи првенствено бити сведок и проповедник Речи Божије намењене свима без разлике. У речима „свима све“ апостол Павле сабира своје мисионарско искуство односа са људима којима је проповедао. Овај његов став није било лако спроводити у праксу. *Вера* га је одржавала да не посустане (9, 26), док је *идови* у коме је живео потицао из свести о крхкости свих људских, па и његових ставова: „Него изнуравам тело своје и савлађујем га, да проповедајући другима не будем сам одбачен“ (9, 27).

Пракса

У патристичким тумачењима су овде изложени ставови апостола Павла довођени у везу са описима његове мисионарске делатности у Делима апостолским. На основу појединих прича из Дап. може се

видети како је апостол поступао у одређеним ситуацијама. Наиме у Дап. 16, 3 се наводи да је апостол Павле пристао да Тимотеј, његов будући пратилац на мисионарским путовањима, буде обрзан: „Овога је Павле хтео да поведе са собом на пут; и узео га и обрезао због Јудејаца који су били у оним местима, јер су сви знали да му је отац био Јелин.“ Сам акт обрезања одрасле особе која жели да постане хришћанин је за апостола Павла био недопустив (уп. нпр. Гал. 5, 2. 11–12). Међутим, „због Јудејаца“ апостол допушта да Тимотеј буде обрзан, пошто је сматрао да ће на тај начин смирити духове и унапредити своје мисионарско дело. Радило се о процени заснованој на још једном теолошком промишљању апостола: „Јер у Христу Исусу нити што вреди обрезање ни необрезање, него вера која кроз љубав дела“ (Гал. 5, 6). У личности Тимотеја је пак добио највернијег сарадника за будућност. Апостол је био спреман и на друге „компромисе“ са Јудејцима на оним пољима где је сматрао да Еванђељу које проповеда не може бити нанета штета. Тако нпр. назаренски завет који полаже: „А Павле оста још подоста дана, па се опрости са браћом и отплови у Сирију и са њима Пискила и Акила: а остриже главу у Кенхреји, јер беше дао завет“ (Дап. 18, 18). Такође и у Дап. 21, 23–26 се извештава о томе да апостол узима на себе завет очишћења у храму, заједно са још четворицом Јудејаца, „и сутрадан очистивши се с њима, уђе у храм, најављујући кад ће се испунити дани очишћења да би се принела жртва за свакога од њих“ (Дап. 21, 26). С друге пак стране, по сведочанству самог апостола Павла, он је умео јасно да се дистанцира од сличних захтева: „Али ни Тит, који је био са мном, и који је био Јелин, није био приморан да се обреже, и то због придошле лажне браће што се увукоше да ухоче слободу нашу, коју имамо у Христу Исусу, да нас заробе“ (Гал. 2, 3–4). Павле је иначе био оптужен да уводи Јелине у храм и тако погани свето место (Дап. 21,

28), мада се из Лукиног коментара може закључити да то није био случај: „Јер су видели са њим у граду Трофима из Ефеса и мислили су да га је Павле увео у храм“ (Дап. 21, 29). Павле је, дакле, деловао у складу са одговорном проценом ситуације. За њега су и слобода и ропство добијали свој смисао из заједничарења у Еванђељу Христовом. Стога је био спреман да себе пороби, али и да се бори за своју слободу (уп. 1. Кор. 9, 19; Гал. 2, 4; 5, 1). Могао је свима бити све, али исто тако је могао да се супротстави онима који су, по њему, угрожавали суштину Еванђеља које проповеда.

Ситуативност и одговорност

Из свега наведеног може се закључити да апостол Павле ни у једном, ни у другом случају не износи нека општа начела или пароле, већ описује свој *став у одређеној ситуацији*. „Људи“ којима је био све, односно „људи“ којима неће да служи, су конкретни људи са којима се сусретао и односио. Једнима је могао бити „све“, пошто је сматрао да у проповеди Еванђеља „култура“ – обрезање и необрезање – не сме бити препрека, док је другима одбијао да се покори, пошто су њихови захтеви нарушавали слободу хришћана од условљавања јудејском Тором. Свети Павле био је мисионар и теолог који је своје ставове и односе градио наспрам конкретних датости, тако што је му је првенствено било стало до човека у Христу (уп. Рим. 8, 37–39), али је и препознавао моменте када се урушава аутентично Еванђеље о крсту и васкрсењу Господа Исуса Христа. Стога се у апостоловим речима „свима сам био све“ не читава опортунизам и безусловна адаптација људским потребама, већ да он то чини „Еванђеља ради“. Оно што је важно приметити је да није порука Еванђеља та која се прилагођава, већ је проповедник/апостол онај који свој *начин* излагања поруке Еванђеља одговорно прилагођава одређеним контекстима. ■■

— Три казивања о Крсту (2. део) —

1

2

3

4

Оригиналноост хришћанског разумевања Крста

Јован Блајојевић

Симболика крста у предхришћанском свету намеће питање оригиналности хришћанског разумевања Крста. Може се рећи да је предхришћанска симболика најавна или макар наслућивање истине о историјском Христу. Уколико би, хипотетички, замислили сусрет приликом којег хришћанин древнохришћанског периода учествује у дијалогу са неким античким мислиоцем, и уколико би тема дијалога био Крст, вероватно би били сведоци тога да су се саговорници веома брзо сложили. Наиме, када би један антички мислилац истакао да је крст симбол смрти, хришћанин би се без превише размишљања сложио са тим, имајући на уму крсну смрт Господњу. Са друге стране, уколико би антички мислилац истакао да је крст истовремено симбол живота који истиче из његовог средишта, хришћанин би и ово прихватио дозивајући у сећање животодавни карактер Христове смрти. Специфичност и оригиналност хришћанске мисли, дакле, није била у употреби новог символизма повезаног са

5

Крстом, већ у конкретизацији постојеће симболике и историзацији универзалног наслућивања.

Историзација крсне симболике

У хришћанству је преузета античка симболика и иконографија крста као разумљиво средство комуникације, али је оно надограђено новим значењем којим је крст измештен из митологије у историју. Христос је историјска конкретизација митолошких наслућивања и остварење староветних пророштава. У Символу вере исповедамо да се предвечни Син Божији, Логос оваплотио и да је *распеи* за нас у време *Понтија Пилата* и *страдао* и био

погребен. Позивање на Пилата представља историјску одредницу која нас води од митолошког ка богословском разумевању Крста, као средишњег мотива Новог Завета и Христове поуке апостола. Ученици су били скандализовани Христовом најавом страдања и смрти, али их је Он стално подсећао на своју смрт као фокусној тачки ка којој ходи, тачки која је *његов час* (Јн. 2, 4; 7, 30; 8, 20; 12, 23; 13, 1; 17, 1).

Крст као путоказ

Крст је својеврсни путоказ. Еп. Калистос Вер овај израз (на енгл. *the milestone*) користи да означи откривења која нам говоре истину о Богу и истину о човеку, а Крст управо то чини. Он открива две истине о човеку и једну о Богу. И више од тога, он представља не само путоказ, већ и пут човека ка Човеку, и Богу.

Крсна истина о савршеном човеку

Крст открива истину о савршеном човеку – Христу који је

оличење хуманости и доброте. Учитељ добра и добротинице. Учитељ праведности и праведник. Учитељ истине спреман да жигуше лицемерје и грех, без обзира да ли га чине људи са „друштвене маргине“ или са врха друштвене лествице. Учитељ милосрђа који милостиво прихвата све који му долазе без обзира на прошлост. Христос је оличење врховних вредности хуманости и Ап. Павле га назива сликом (обличјем) Бога Невидљивог (Кол. 1, 15), алудирајући на опис стварања првосазданог човека као слике и обличја Божијег. Христос је човек какав је створен и за шта је створен, човек који и у најтежем тренутку када је понижен, израваљен и распет, са Крста изговара речи: *Оче, опрости им, јер не знају шта чине* (Лк. 23, 34).

Крсна истина о палом човеку

Крст нам открива и истину о човеку који је отпао од идеала за који је створен, о човеку који није само пропустио да испуни своје назначење, већ и чини све да упрља и искриви слику Божију по којој је створен. Човек који мрзи и убија, који чине неправду, зло и бол. Човек који је иритирани идеалом, који га издаје и продаје попут Јуде, који га се одриче попут Петра и бежи од њега попут осталих апостола. Човек који пљује у лице идеалу, који га бичује, крунише трновим венцем, распиње и убија. Крст нам открива да је човек често биће које је огрезло у греху и злу, биће које мрзи и уништава добро.

Ово је ужасавајућа, али не и последња истина Крста, јер нам он открива и Бога.

Крсна истина о Богу

Христос је, каже о Јустин, Бог који је у потпуности ушао у смрт и њене страве, у аџонију

и рођац, са човеком и ради човека. Зато се у крсној смрти Божијој врхуни божанска љубав према роду људском. Христово смрт нам открива да је Бог *шако заволео свет да је и Сина Свој Јединородног дао да ниједан који верује у њега не умре нешто да има живога вечни* (Јн. 3, 16). Христос, оваплоћени Бог нам на Крсту открива величину Бога који не жели да човека препусти његовом промашају, греху, злу и смрти. Он долази међу људе да открије праву човечност и да омогући њену обнову грлећи, на Крсту прободеним рукама, људе који су му пљунули у лице, који су га бичевали и крунисали трновим венцем, који су га распели и убили. То нису учинили само људи који су били под Крстом, већ сваки човек који је икада учинио зло и грех. Једно од знаменитих места Старог Завета је тзв. Исајина Песма о слуги Господњем (Ис 53). Она се у Новом Завету наводи као пророштво о распећу Христовом, распећу којим Христос на себе узима наша безаконја, грехе и боли. Она је за новозаветне писце била *locus classicus* пророштава о смрти Христовој (Дап. 8, 31–35; 1. Пт. 2, 21–25).

Крст је, заиста, најзначајнији путоказ људског живота, и више од тога. Крст није само путоказ, већ и пут човека ка Човеку, и Богу.

Исповедајући Символ вере кажемо да верујемо у Христа који је *распећ за нас*. То значи да верујемо да је сваки наш грех ударац по леђима Господњим, трн у његовом венцу, клин у његовим рукама, али и да верујемо у Бога који толико воли човека да упркос свему жели да га врати своје наручје.

Говорећи о *исти рана Христових* у својим Мисионарским писмима, Св. Еп. Николај каже да су оне *узроковане црним њвожђем и још црним трехом људским*. Прободене су руке које су *блаотисљале због треха многих руку које*

Слике:

1. Св. Јустин Мученик (извор: ru.wikipedia.org)
2. Јудино издајство, западна икона (извор: pravmir.ru)
3. Распеће Христово у византијској уметности, средњовековна фреска (извор: pravoslavie.ru)
4. Јудин пољубац, средњовековни мозаик (извор: mapwb.ru)
5. Манускриптни текст Исаије 53 – детаљ (извор: chosenpeople.com)

су убијале, крале, њалиле, ѡрабиле, замке ѡравиле, насиље чиниле да би се свачије руке исцелиле од трешних дела. Прободене ноге које су ходале и водиле једним ѡравим ѡушем, због треха многих ногу које су на зло ходиле, невиности заводиле... светшњу ѡрљале... да би се свачије ноге одвраћиле од трешних ѡушева. Прободене ѡрси, које су из себе ѡресивале ѡгањ небеске ѡубави у охладнеле ѡрси ѡудске због многих ѡкамењених срца... у којима се рађала свака злоба и свако безбожништво... да би се свачије срце ѡирало од трешних жеља и мисли.

Крст нам открива ѡубав Божију у њеним различитим димензијама. Према Св. Оцима (Св. Григорије Нискијски, Св. Теофилакт, Св. Јован Златоусти, Ориген), Св. Павле говори о Крсту када каже да нам се омогућује да спознамо ширину, и дужину, и висину и дубину ѡубави Христове (Еф. 3, 18–19).

Крст попут неког космичког кључа сеже у дубину земље до гроба, архетипске тамнице зла у којој је човек самозаточен својим грехом, будући да Христос *смрћу смрти уништи*.

Ширина крсне ѡубави показује се универзалношћу која не познаје националне, расне, полне, верске или било које друге границе.

Висина крсне ѡубави осликана је чињеницом да као космичко дрво сеже до небеса и враћа нас Богу.

Дужина крсне ѡубави открива се у чињеници да је она део вечног наума Божијег, чији ефекти нису ограничени временом. ■■

Спој народне традиције и православне духовности

Црква Светог Николаја, Врлика

Премијера документарног филма „Древни васкршњи обичај“

Ранка Мацаревић

Јединствен хришћански обичај чувања Христовог гроба практикује се на Васкрс на само три места у свету – у Јерусалиму, у далматинској варошици Врлици испод Динаре, а затим, после рата у Хрватској и прогона Срба, одржава се и у Батајници, надомак Београда

У Дому Војске Србије у Београду, 19. јула, одржана је премијера документарног филма „Древни васкршњи обичај“ аутора Милоша Мељанца, коју су подржали удружење „Од стећака до крајпуташа“ и Медија центар „Одбрана“. Присутнима су се обратили аутор, а затим и др Милета Бјелајац директор Института за новију историју Србије, појац Љубомир Љуба Манасијевић и песникиња Јелена Катић. Аутор филма је скренуо пажњу на синдром заборавља који имамо према нашим обичајима, иако су они градитељи нашег идентитета и нарочито су значајни управо на просторима где се својатају обичаји српске духовне баштине. Аутор је нагласио да не би требало да се љутимо на друге који нам отимају културно наслеђе,

већ сами на себе што се довољно не залажемо за очување своје баштине. Филм је реализован са благословом Епископа сремског Василија, и посвећен је древном обичају чувања Христовог гроба који се вековима практикује у далматинској варошици Врлици, по угледу на обичај у Јерусалиму. Као плод истраживачког рада аутора, филм настоји да кроз слике Далмације, фолклор и историјски контекст јавности приближи значај овог старог српског обичаја и његов дубљи духовни смисао. О овом јединственом црквеном феномену, који је брижљиво документован у филму у коме се прожимају народна традиција и духовност, говорили су и проф. др Вељко Ђурић Мишина, проф. др Милан Радовановић, мр Радован Пилиповић, теолог Небојша

Малешевић, свештеник Војислав Билбија.

Историјски контекст настајања обичаја

Порекло обичаја чувања Христовог гроба се највероватније може препознати у обичају бдења над покојником од стране ближњих до дана сахране. Дубљи духовни смисао обичаја је, сходно сведочењу историчара, забележен још у 15. веку у Јерусалиму. На Велики Петак народ се окупљао код Христовог гроба у жељи да у том литургијски значајном тренутку буде присутан уз свог страдалог Господа. Због мноштва присутног народа, за чуваре Христовог гроба бирани су најугледнији међу њима, задужени да се старају о реду. Обичај своје

упориште налази и у Светом Писму (Мт. 27, 62–66), у причи која описује како Понтије Пилат наређује римским војницима да чувају погребеног Христа, јер су се јудејске старешине плашиле да ће Христови ученици доћи ноћу и украсти Његово тело, и касније тврдити да је Он васкрсао. По свему судећи, по оцени познавалаца, у контексту овог обичаја дошло је до својеврсне христијанизације догађаја из ове приповести, односно улогу његових чувара при празновању Васкрса симболично преузимају хришћани.

Православни чувари Христовог гроба настају у Далмацији на путу од Книна ка Сињу, у Врлици. Овде, 1619. године започиње традиција чувања Христовог гроба у Цркви Св. Николаја. Чувари Гроба Господњег, који су присутни приликом прославе и осталих великих празника, препознатљиви су по својој живописној ношњи за коју свештеник Војислав Билбија у поменутом филму каже да је слична униформи српског јунака Јанковић Стојана. Токе, илике, калпат са златним перјем и остали детаљи који су видљиви на портретима овог српског ускока, препознатљиви су на ношњама чувара.

Бурна историја динарског краја била је веома тешка за српски народ. Велико искушење за православне хришћане у виду унијаћења средином 18. века задобија све агресивнију форму, и доводи до раста броја покатоличених

православаца. Различите повластице даване су покатоличеним Србима, а међу њима и одржавање обичаја чувања Христовог гроба. У Цркви Госпе од Ружарја 1898. године почиње да се практикује обичај чувања Христовог гроба. Аутор филма наглашава да је познато да су у време прославе Васкрса код римокатолика одлазили српски чувари (у народу познатији као „гробари“) и заједно, после службе, прослављали овај празник на улицама Врлике, уз песму и весеље. На прославу Васкрса, по јулијанском календару, у православни Храм Св. Николаја долазили су чувари римокатолици. Дружење се огледало и у позајмљивању делова одеће, која је била скоро идентична. Овај начин прославе Васкрса и других верских празника одржавао се и у време владавине Карађорђевића и Тита, али у смутно време грађанског рата деведесетих година прошлог века римокатолички чувари прекидају традицију. Тада је српски народ протеран и избегао. Део житеља Врличке крајине настанио се у Батајници где, после борбе за достојанствен живот, крећу са обнављањем свог васкршњег обичаја. Са благословом Епископа сремског Василија и Патријарха Павла 2005. г. чувари Гроба Господњег отпочињу нову епоху древне отачке традиције.

Стамени, угледни и часни

Чувар би требало да буде православни хришћанин, угледан, частан, да буде родом из Врличке крајине. Сваке године на Велики Петак бира се нови харамбаша – најбољи јунак у дружини чувара. У филму се бројним фотографијама и видео записима из архиве осведочује аутентична и раскошна ношња, која се састоји од равне капе опточене металним деловима, кићанком и пауновим пером, черме, кожне пашњаче за коју се задене оружје, трлагана. Обучен у черму, трлаган и опанке, опасан кожном пашња-

чом, „гробар“ бива постављен у храм на Велики Петак од стране харамбаше, на јужну и северну страну Плаштанице која симболизује страдалог Христа положеног у гроб. Смена страже се одвија ударцем харамбаше пушком о под. За време Литургије чувари образују круг у наосу храма са скинутим капама, сведочећи на тај начин Васкрсење Христово, потом се причешћују и на агапама настављају свечану прославу песмама карактеристичним за динарски крај.

Нада и повратак

Удружење чувара Христовог гроба, чије је седиште сада у Батајници, 2013. године вратило је овај обичај у Врлику. Од тада овај обичај постоји само у два српска православна храма – у Храму Св. Николаја у Врлици и у Храму Рођења Пресвете Богородице у Батајници. На прослави Васкрса 2016. године је било 35 чувара, распоређених на чување у Врлици и Батајници.

Нажалост, чувари Христовог гроба у Врлици 2016. године на Васкрс дочекани су непријатељски од дела хрватског живља, које сада преовладава овим крајем. У близини Храма Св. Николаја осванули су графити са усташким садржајем, а харамбаша Драган Павловић је задржан у станици полиције на саслушању. Суочавањем са оваквом „добродошлицом“, чуварима Гроба Господњег је стављено до знања да је тешко обновљива стара пракса заједничког прослављања празника. Упркос томе, чувари негују овај обичај стар 400 година. Вера у Васкрслог Христа очувала је витешко достојанство у српском народу Далматинске крајине. Одлуком Националног комитета за нематеријално културно наслеђе Републике Србије 2012. године, чување Христовог гроба уписано је у регистар нематеријалног културног наслеђа Републике Србије при Етнографском музеју у Београду. ■■

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (15. део)

Звона огласила слободу

Анђоније Ђурић

– Како је ослобођено Блаце – Четовођа Милош Милошевић јурио је према Јанковој клисури – Писмо за команданта места у Куршумлији –

Мања одељења устаника пребачена су преко Мораве ка Алексинцу и Сокобањи. Чим су прешла реку, одељења су ступила у борбу. Међутим, њихово појачавање није било могуће јер је Морава била на дошла због топлења снега, а непријатељ је давао жилав отпор, подупрт ватром брдске и пољске артиљерије.

Увиђајући да су устаничке снаге веома јаке, да су испуњене родољубљем и мржњом према завојевачу, окупаторске команде су одлучиле да хитно повуку своје трупе са Солунског, Румунског и Италијанског фронта.

Како се наводи у једном документу, 20. фебруара је непријатељ, подупрт јаком артиљеријском ватром, прешао Мораву испод Грејача и надмоћном снагом надирео у правцу огранака Малог Јастрепца. Сутрадан је четовођа Вељовић од једног заробљеног подофицира сазнао да непријатељске снаге, које надиру од Грејача, имају задатак да на Јастрепцу успоставе везу са снагама које надиру од Крушевца на југ. Зато је он истог дана послао своје чете за појачање фронта према Грејачу. Оне су успеле да задрже непријатеља у подножју Малог Јастрепца.

Код Ђуниса је непријатељ овог истог дана показао извесну активност, са тежиштем да на правцу Грејач–Гребац пресече одступницу устаницима који су се налазили северно од Јастрепца.

Са устаничким одељењима око Алексинца није било везе, али се по пуцњави могло закључити да се

стално води борба и да непријатељ не успева да напредује...

Устаници су поново разрушили пругу код Ђуниса и села Витковца.

У следећих неколико дана, од 22. до 26. фебруара, непријатељ је, захваљујући артиљерији и неупоредиво надмоћнијим снагама, успевао да напредује и све више је угрожавао устаничке чете. Вељовић је, 25. фебруара увече, добио наређење да подели чете у мања одељења, да се она лакше пробију кроз непријатељски фронт и у његову позадину. Затим да он, Вељовић, с јачим одељењем одмах крене преко топлічке Велике Плане ка Мердарима и сузбије Арнауте који пале села и пљачкају...

Једна пушка, али убојита

О ослобођењу Блаци сведочи Радојко Башић, кога у овом месту зову „Американац“ зато што је неко време живео у тој далекој земљи. У доба Топличког устанка било му је седамнаест година.

– Овде, су Блаци, окупатори су били аустроугарски војници – почео је Башић своју узбудљиву исповест. – И до мене су допирале вести о комитама којих је, како се говорило, било у шумама. Прву вест о томе у нашу кућу донео је мој брат од стрица Радован. Био је само годину дана старији од мене. Њега је страшно мучило то сазнање да су шуме пуне устаника, а да он, у тим годинама, седи код куће. Тим осећањем, постепено, био сам све више прожиман и ја. Договарали смо се да, не питајући родите-

ље, измакнемо једне ноћи и придружимо се комитама. Време је, ипак, измицало, а ми смо остали код куће, све док Радован, једног дана, није улетео у моју кућу и још с врата почео да виче:

– Устаници су заузели Прокупље! Слобода влада у Прокупљу! Комите су протерали Бугаре!

Мој отац је почео да плаче од радости. Да није болестан, говорио је, сме-ста би се придружио устаницима...

У кући је настало весеље. У том часу је стигао један наш комшија и рекао да је букнуо устанак, да су устаничке снаге ослободиле Куршумлију, Прокупље и многа села, и да ће за дан-два кренути према Блаци и Нишу...

Те исте ноћи, чим је пао мрак, Радован и ја смо измакли из Блаци и у току ноћи стигли у село Кашевар. Ту су нас прихватили устаници и одвели четовођи Милошу Милошевићу.

– У добри час, момци! – рекао нам је четовођа, грлећи нас – Јесте ли вољни да браните народ од злотвора?

Радован и ја повикасмо да јесмо, да смо зато и дошли, само немамо пушке...

– Биће пушака, не брините! Вас двојица добићете једну пушку и доста муниције, па гађајте наизменично...

Затим нас је питао да ли знамо колико, отприлике, има аустроугарских војника у Блаци и да ли имају топове. Испричали смо оно што смо знали. Помињали смо и топове, јер смо били сигурни да смо их видели.

Споменик погинулима
у ослободилачким ратовима и Топличком
устанку у Прокупљу (извор: wikipedia.org)

Те ноћи, сећам се, напали смо Блаци. Ми смо нападали са западне стране, али је пучњава допирала и са источног дела, па је било лако закључити да четовођа Милошевић није био једини који је нападао овај град. Борба је вођена целу ноћ и су-традан до увече. Тај напад је, колико сам ја могао да просуђујем, био силовит, јер су непријатељске снаге предвече почеле не само да узми-чу, већ и да беже...

Грађани су пуцали с прозора

Ту није било фронта, тукли смо се за сваку улицу. Радован је задржао ону пушку коју је добио од Ми-

лошевића, а ја сам се докопао нове, од једног мртвог Аустријанца. Прескакали смо преко њихових мртвих и рањених и јуришали. Поједини наши грађани, који су имали оружје, гађали су са прозора непријатељске војнике, што је код њих изазвало страшну панику и натерало их у бежанију... Тек кад смо видели да беже, ја сам схватио да је снага устаника огромна и да нема више силе која ће моћи да нас задржи...

Увече је, сећам се, дошао Коста Војиновић са својим одредом. Он је био на коњу. Било је још доста коњаника. Тада сам први пут видео овог човека. Сви грађани Блаци изашли су на улицу да га дочекају. Било је клицања и невиђене радости. Како и не би – дошла је слобода! Нема више аустроугарских војника. Наређено је да се одмах успостави наша власт...

Из Блаци смо кренули према Јанковој клисури и ту следећа три дана водили жестоке борбе са много јачим непријатељским снагама. Ту нисмо могли да се одржимо. У тој борби погинуо је мој брат Радован... Погинули су многи наши младићи. Неки нису имали ни оружје, носили су гвоздене виле. А непријатељ је тукао артиљеријом...

Кад су Аустријанци, после оног бекства из Блаци и нашег неуспеха код Јанкове клисуре, поново ушли у Блаци – настао је незапамћени покољ грађана. Само у једном дану убијено је више од хиљаду људи. Оне које нису побили – одвели су у ропство. Повише садашње робне куће у граду некад је био огроман шљивик. Ту су Блаци убијани. Ту је масовна гробница...

Чувао пушке, бомбе, муницију

Занимљиво је сведочење Адама Шелмића из села Трбуња, који је у време Топличког устанка био момак:

– Моје село је удаљено три-четири километра од Блаци, али се у мојој кући није знало за напад на ову варошицу. Једне вечери је у нашу кућу ушао Коста Војино-

вић са својим устаницима. Ту их је дочекао мој отац Божидар, кога су звали Баја.

– Баја имате ли шта од оружја? – било је прво Војиновићево питање.

Мој отац рече да, на жалост, немамо ништа, али ја брзо узвратих:

– Имам ја!

– Шта имаш? – питао је Војиновић.

– Две пушке, сандук муниције за маузерку и неколико бомби! – одговорио сам с нескривеним поносом.

– Откуда ти? – чуло се са свих страна.

Тада почех да причам како сам у јесен 1915. године, кад се наша војска повлачила, нашао ово оружје и закопао га недалеко од куће, у тору за овце.

Затим сам отрчао и после десетак минута донео сам све што сам био сакрио...

Много су се обрадовали кад су видели бомбе, сандук муниције и две пушке. Сви који су били око Војиновића били су добро наоружани, али је оружје требало онима који се пријављивали у комитске чете. А њих је било у сваком селу.

– И све нам ово дајеш? – питао је уз осмех Коста Војиновић.

– Уз један услов! – рекао сам брзо.

Мој отац као да се љутио. Као да се питао како се усуђујем да постављам услове човеку као што је Коста Војиновић. Коста се, међутим, насмејао и рекао:

– Да чујем.

– Да ме примите у своју војску! – рекао сам у једном даху. – Хоћу и ја да се борим против Шваба и Бугара!

– Нама је добродошла свака пушка! – рекао је на то Војиновић и загрлио ме. – Нека је у добри час...

Тог тренутка одјекнула су звона са цркве у Блаци. Устаници који су били око Косте Војиновића почеше да скачу од радости. Грлили су се и љубили, а ми нисмо имали појма о томе да је то уговорени знак. Само је Коста рекао:

– Блаци је освојено! Блаци је у рукама устаника!

Затим су сви кренули према Блацу. И ја сам кренуо с њима...

У Блацу је било доста придошлица као што сам био и ја, па су нас придодали четовођи Милошу Милошевићу, с којим смо одјурили преко Сибнице и Чучала до Јанкове клисуре. Ту је требало да прихватимо борбу. Кад смо стигли близу Јанкове клисуре, сазнао сам да с једне стране на Швабе треба да напада Јеротије Ђенадић, и то са јастребачке стране, а с друге стране четовођа Вучко Пантић. На оном положају где сам се затекао, нисмо могли ни да гађамо, јер су се Швабе досетиле па су са собом повукли жене, децу и старце да им буду заштита... Ово су учинили због тога што су знали да је Јанкова клисура опасан кланац у коме могу платити животом. Ту смо остали само неколико часова, па смо се повукли да не бисмо пуцали у народ. Све ми се чинило да ћемо се тешко одржати, јер је на нас ударила огромна сила: с једне стране Бугари, с друге Аустријанци, с треће Арнаути. Они су почели да пале српске куће у Чучану, Сибници, Рашчици, Бузацу, Гргуру, Дрешници... Плануле су куће Боже Гушовића, Љубе Ирића. Ми смо се одатле пребацили у село Кошевар и одмах прихватили борбу са помахниталим Бугарима. На том простору тукли смо се готово месец дана. Само у једном дану, на једној косини, побијено је око 40 Бугара. На том месту је Коста Војиновић извршио пробој и при том изгубио само једног војника...

Остали само стари људи

Сведочи Боривоје Димитријевић:
– Чета Милоша Милошевића, у којој сам ја био, сударила се с једним аустроугарским пуком, који је повучен са Италијанског фронта. Те вечери смо видели многобројне ватре на аустријској страни. Било нам је јасно да су довучене велике трупе и да ће нас ујутру рано напасти... Позвао ме је Милошевић и рекао да сутрадан ујутру однесем његово писмо команданту места у Куршумлији. У писмо је тражено да овај човек хитно пошаље појача-

ње како бисмо могли да се успешно супротставимо аустроугарским војницима. Том приликом Милошевић ми је рекао: „Од тебе зависи да ли ћемо се одржати на овом положају или ћемо пропасти и изгубити битку...“ Био сам поносан што је мени, 15-годишњаку, поверен овако озбиљан задатак.

Међутим, нешто касније сам схватио да је четовођа на овај начин хтео да ме уклони са положаја јер је био сигуран да ту битку неће моћи нико да преживи. Разуме се да сам задатак испунио тако што сам стигао у Куршумлију, пронашао команданта места Николу Бојановића, кога сам, иначе, добро познавао. Чим је прочитао писмо, у њему је било јасно да ме је четовођа Милошевић послао овамо да не бих учествовао у борби и изгубио живот...

Тада је и мени било јасно да српске војске и није било у Куршумлији, осим неколико старца који су одржавали ред. Сва војска је била на разним фронтима.

Док смо разговарали, на коњу је дојурио један младић и обавестио команданта да се на старој српско-турској граници прикупљају Арнаути с намером да упадну у Куршумлију.

Бојећи се тог напада, ја сам кренуо према Разбојни и кад сам избио на једно пошумљено брдо, одакле пут води у Барбатовца, чуо сам жагор. Већ је био сумрак, склонио сам се у шуму помишљајући да су можда већ Бугари избили у овај крај. Међутим, препознао сам наш језик и неке људе који су бежали. Било је ту неколико мештана из Барбатовца.

Истрчао сам испред њих и сазнао да Швабе увелико пале села, да убијају децу и старце. Ту сам сазнао да су убили старог, доброг чика-Рачу, који је имао 90 година, кога сам често виђао да седи на столици и гледа како насипом пролазе људи. Убили су и неког Трајка Лазића, најстаријег човека у Куршумлији који је био у посети својој кћерки Синђи...

– наставиће се –

Скоро да нема приче из рата а да се у Црној Гори не помене Василија Вукотић, ћерка јединица гласовитог сердара Јанка, баш као што се ранама поносила и српска хероина Милунка Савић. Причу о њима додатно је актуелизовао јубилеј Великог рата, односно Вељег, како су га називали горштаци из црногорских племена.

Црногорска Вила

Василија Јанкова Вукотић (1997–1977) је била ћерка јединица сердара Јанка. Племенито порекло јој је омогућило да се школује на Руском институту на Цетињу, који је основала руска царица Марија Фјодоровна-Романов. Заједно са још стотинак најбољих девојака Црне Горе учила је на српском, руском и француском језику и спремала се за позив наставника и васпитача. Међутим, тог октобра (1912), Краљевина Црна Гора је објавила рат Османлијском царству. Девојке нису примали на фронт, забележила је Василија касније своја сећања на ту људску кланицу, страхоте, патње, страх, глад и болест. Зато се петнаестогодишња „Црногорска вила“ међу првима добровољно пријавила за болничарке, заједно са својом мајком Милицом. Тако се, још девојчурак, уверила да је рат једно од највећих људских проклетстава. Још веће страдање свог народа доживела је неколико година касније. Чињеница да је већ била „омирисала барут“ у Балканском рату, као и да је њен брат Вукашин био премлад, навела је њеног оца Сердара Јанка да је узме за ордонанса и поведе са собом. Тако се Лепа Гагуна, како је од милоште звао отац, као једина жена на фронту затекла у Мојковачкој бици, последњој трагичној епопеји црногорске војске у Првом светском рату, лич-

Велики рат

Гагуна и Милун

Зорица Нешић

Гагуна о ратном Божићу

Око бадњака који су лагано сагоревали одјекнуше гусле, песма испуни простор и све ме то подсети на оне сцене из „Горског вијенца“. Ноћас, уочи великог празника православних, осећам да сви слуте да ће сутрашњи дан бити обојен крвљу, да ће се и сутра сударити две војске, једна малена али храбра, која брани своје куће и свој голи крш, своју чељад и своје мајке, и друга, силна, која је кренула да освоји туђе, да нас учини робљем...

Обузело ме неко чудно осећање и ја бих, ако ми отац дозволи, да зграбим пушку и кренем доле, на разбојиште да, попут оних младића из регрутног батаљона, обарам Швабе...

но преносећи његове заповести и наређења подређеним јединицама и командантима. Детаљно је касније сведочила о херојским и потресним моментима који су се збивали око ње и у њој самој. И оставила поруку која се памти и онда када се њено име заборавља: „Да није било крвавог Божића на Мојковцу, не би било ни Васкрса на Кајмакчалану.“

Женско лице Великог рата

„Милунка Савић (1890–1973) – женско лице Великог рата“, назив

је изложбе Историјског музеја Србије која је у октобру 2014. била отворена у Културном центру Србије у Паризу.

Какав живот је проживела та жена! Французи су је назвали „српском Јованком Орлеанком“, одликовали је са две француске Легије части и... једина је жена на свету која је одликована француским Ратним крстом са златном палмом. Британци су је одликовали Орденом Светог Мајкла, Руси Орденом Светог Ђорђа Победоносца. Шест година је провела у рову, девет пута била рањавана, дванаест пута била одликована највишим српским одликовањима: Карађорђева звезда са мачевима, две Златне Обилићеве, Албанска споменица.... После ратова радила је као куварица, чистачица... И школовала је 30-оро деце. Чудесна је била храброст ове жене која се, да би се борила за отаџбину, пријавила као Милун у војску, већа од оне коју су имали њени мушки савременици. Била је тако цењена од војних стручњака, а с друге стране тако маргинализована од своје државе. И што је посебно страшно и поразно, Милунка је годинама заборављана. И колико год књига написано о њој, парадоксална је истина пред нама – према истраживању које је урадио РТС пре две године, чак 90 одсто испитаника није знало ко је Милунка Савић, нити им је њено име било шта говорило, а нема разлога да се ишта про-

Мадам у шумадијској ношњи

Официри школовани у Сен Сиру, Вест Поинту, чувеним војним академијама, застајали су гледајући је. Били су почастовани присуством те жене у шумадијској ношњи, али о њој нису знали ништа. Пришао јој је један млађи страни пуковник и рекао: „Мадам, одликовања која ви носите недостижна су за већину војника. Борио сам се у Другом светском рату. Али, Ви сте без сумње, у своје време били храбрији. Можете ли да ми кажете свој чин?!“ Милунка се осмехнула и рекла: „Зашто не, пуковниче, ја сам — наредник.“ ... Пуковник у белом свечаном мундиру стао је мирно... Честитао јој је, искрено...

менило од тада до данас. А тако моћне речи сведоче о њеној личности:

... Пред њом су били построје-ни пукови. У славу њеног имена подизане су заставе. Њене младалачке груди красила су највећа српска и светска ратна одликовања... У рововима, пред јурише, припремајући бомбе, војници су помињали њено име: „Славу јој љубим, много је храбра...“ Касније у беспућу албанског крша, док су се промрзли и гладни споро кретали, говорили су: „Кад може Милунка...“

Le marcheur blessé: Живот и прикљученија Мишела де Сертоа

Лазар Нешић

Мишел Жан Емануел де ла Барж де Серто (Michel Jean Emmanuel de La Barge de Certeau) рођен је 17. маја 1925. у Шамберију, у Француској. Одрастао у породици католичких интелектуалаца, Серто је основно и средње образовање окончао у школама које су припадале Римокатоличкој Цркви у Француској. Између 1943. и 1950. стиче две дипломе на Универзитету у Греноблу: једну из класичних језика (преферирао је грчки) и другу из философије. Затим похађа курсеве из хришћанске мистике Жана Барузија (Jean Baruzi) на реномираном Колеж де Франсу (Collège de France) у Паризу. Студирајући на секуларном факултету, Серто се истовремено интензивно припремао за свештенички позив. Тако 1950. г. ступа у Дружбу Исусову (Societas Iesu), пролази вишегодишњи курс студија међу језуитима у Лиону (где му је ментор био чувени Анри де Либак), стиче неколико диплома из разних области, а 1956. коначно бива рукоположен за свештеника. Објавио је десетине књига и стотине радова, превода и предавања. Био је професор неколико дисциплина на бројним универзитетима у Француској и

иностраништу. Умро је 9. јануара 1986. у Паризу.

Од самог почетка интелектуалне каријере Мишел де Серто ће се истицати запањујућом ерудицијом и стручношћу у различитим областима људског мишљења: теологији, историји, социологији, психоанализи, философији, књижевности, уметности, лингвистици, политици, итд. Серто ће у свим наведеним подручјима остварити значајне резултате и постати интелектуална икона париских и француских академских светова. Међутим, о себи ће говорити, пре свега, као о историчару. Нарочито као историчару и хроничару хришћанске духовности. Као ученика великих француских теолога двадесетог века окупљених око поменутог Анрија де Либак и „нове теологије“, његова намера била је промовисање препорода историјског хришћанства путем „живог искуства“.

Серто свој теолошки рад започиње придруживањем језуитском часопису за духовност *Christus* у годинама пред почетак Другог ватиканског сабора. У ово време он се занима истраживањем извора језуитске духовности у Француској, нарочито двојицом необичних језуита: Пјером Фа-

вром и Жан Жозефом Сиреном. У то име Серто је приредио изврсна критичка издања њихових дела и преписке у неколико томова, и то су биле његове прве објављене монографије.

Већ у то време јављају се први знакови Сертоове интелектуалне независности од институција – како црквених, тако и академских. Иако до краја живота није напустио Дружбу Исусову, те је био сахрањен према свештеничком опелу, Серто је у каснијим годинама постао изразито аутономан мислилац. Предавао је на Католичком институту у Паризу, али је био и један од оснивача париске фројдовске школе психоанализе у Француској, скупа са Жаком Лаканом и другима. Све у свему, Серто ће кроз свој рад маестрално прелазити границе дисциплина и стварати несвакидашњу синтезу.

Особени карактер Сертоових раних дела може се мерити према његовом позном делу. „Потпуна библиографија“ коју је саставила његова сарадница Лис Жирар показује огроман распон области у којима је Серто објављивао своје радове. Ту су, најпре, текстови о прошлости и савремености хришћанства, који су објављивани у

различитим познатим и маргиналним часописима. Њихов стил веома варира: од новинских чланака, преко допуњених усмених предавања, до херметичних коментара на древне и савремене хришћанске писце. У свему, Серто је гајио поетично и екстатично писање које брише границе између научног и литерарног дискурса саопштавања. Био је он писац ког није лако читати, али чија магија и алхемија текста пренеражава посвећене читаоце.

До 1970. г. Серто објављује још књига, међу којима се посебно издваја *La Possession de Loudun* (*Опсесивност у Лудуну*). У овој монографији Серто се бави историјском реконструкцијом необичног догађаја „истеривања ђавола“ који се 1634–1637. одиграо у Француској. Овде Серто изнова пише о свом хероју, већ поменутом Жан Жозефу Сирену и изазива интелектуалну контроверзу међу колегама историчарима због начина писања и коришћених метода. Као и на другим местима, Серто је и овде померао границе. У свакој од раних књига Серто разрађује посебан систем мишљења који стоји у радикалном контрасту с важећим схемама тог времена, и који трага за повезивањем хришћанске теологије и савремене културе. Пишући и делајући увек из миљеа Цркве и теологије, тј. у оквирима хришћанске матрице, Серто је изградио праксу читања – а тиме и писања – које непрестано тежи фрагменту, распршености и измештању. Размекшавање теолошког дискурса поетиком, узмицање пред свезнајућим схемама мишљења и скромност излагања – главне су одлике опуса Мишела де Сертоа. Такође је то и покушај да се у праксама читања и писања – али и живљења – материјализује присуство „другог“.

Управо тема „другог“ стоји у средишту радова које ће Серто писати након 1970. године. Тако проблеми другости, хетерологија, маргина, отпора и препо-

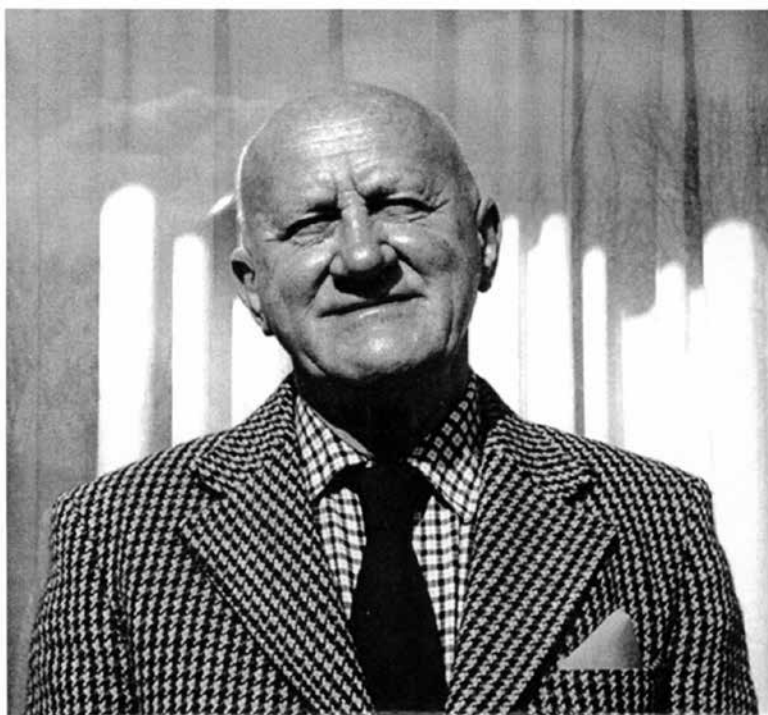
рода гласова у сенкама историографије (у делима и животима мистичара, необичних теолога, демонопоседнутих, јуродивих, те маргиналних и заборављених аутора) постају главни фокус Сертоове мисли. Промениће се и сам Серто: бављене маргиналним хришћанским фигурама постаје у његовим списима нека врста изворне другости и последица сопственог премештања из дисциплине у дисциплину. Серто у то време понавља безброј пута у својим текстовима да место са/из којег пише и говори јесте *неместо*. Поновимо, иако језуита, свештеник и хришћански теолог до краја живота, Серто гради путању по ивицама хришћанства, али и маргинама академизма. Серто није основао своју школу мишљења, није припадао ниједној групи, није се заузимао ни за једну идеологију. Измицао је и пролазио, остварујући на делу своју омиљену праксу *стиранстивовања у свешћу*.

У овим годинама настају његова нова дела која се баве односом историје и психоанализе, значајем духовног и мистичког искуства, могућностима језика „јединства“, друштвеним и политичким праксама свакодневног живота, популарном културом, итд. Нижу се и нови наслови историографског опуса: *L'Absent de l'histoire* (1973), *La Culture au pluriel* (1974), *L'Écriture de l'histoire* (1975), као и *Une politique de la langue* (1978). Незаобилазно је и дело сусрета хришћанства и постмодерне културе које је обележено насловом *Le Christianisme éclaté* (*Разбијено хришћанство*). Овде Серто у виду интервјуа отворено говори о кризи хришћанства, Цркве и вере, који су у савременом добу сведене на мрежу метафора, слика, фолклора и обичајности. Све што остаје хришћанину данас, говорио је овде Серто, јесте апсолутни ризик поверења у Исуса Христа с којим се корача кроз неизвесну ноћ историје.

Опус Мишела де Сертоа пред крај живота добија на динамици,

алузивности, луцидности, интимности и херметичности. Његов тон постаје карактеристично исповедни, аутобиографски. Такава ће бити и његова последња књига (објављена 1982), његово животно ремек-дело, монографија с насловом *La Fable mystique* (*Мистичка фабула*, објављена на српском језику у брилијантном преводу Александре Манчић). Можда није претерано рећи да се ради о једној од најснажнијих теолошких књига свих времена. *Мистичка фабула* представља зборник чудесних, распршених и плуралистичких читања византијских аутора из четвртог века, житија јуродивих, тумачење фантазмагоричних слика Хијеронимуса Боша, мистичких списа кармелићана, језуита и других западних теолога другости, као и покушај да се читањем/писањем спроведе пракса *ослушкивања ромора Другог*. Једно је намера, друго је могућност. Шта год чинио путник кроз велике текстове и животне праксе хришћанске прошлости, на крају увек остаје празних руку, закључује на крају Серто. Други никада није ни овде, ни тамо, ни нигде, већ увек даље, далеко, негде другде, на неместу на које се никада не може доспети и којим се само може пролазити све док траје историја. Остаје слутња неког обећаног света који долази и коме се у празнини вере можемо тек надати.

За крај, вратимо се на почетак, наслову којим сам отворио причу о Мишелу де Сертоу. Ауторитативна биографија из пера Франсоа Доса о Сертоовом животу и делу носи наслов *Le marcheur blessé* или *Рањени ходочасник*. Чини се да она савршено сажима личност и дело М. де Сертоа и упућује на ону енигматичну причу из Библије о Јакову и његовој свеноћној борби с безименим човеком (Пост. 32, 23–32). Овде се, верујем, крије одговор на загонетку звану Серто. Стављајући тачку на речено, остављам позив читаоцу да је сам одгонетне. ■■

Преписи светоотачких списа Дијака Мирослава

(поводом петнаестогодишњице смрти проф. Мирослава Марковића)

Данас, 14. јуна, навршило се петнаест година од смрти проф. Мирослава С. Марковића (1919–2001), једног од најмарљивијих „писара“ двадесетог столећа, и то је, чини нам се, добар повод да се присетимо имена овог у свету познатог и признатог znalца старине. Својим пером је *Дијак Мирослав*, како се потписивао у преписци са пријатељима, исписао на десетине хиљада страница. А исписивао је разнородне ствари, и то на неколико древних и савремених језика; његова ергографија садржи преко три стотине јединица.

На гробу овог савременог дијака исписан је један његов дивни епитаф: *I served the Lord, I loved my wife, / And taught my students light and flame, / I raised some Greeks from dust to life, / And never cared for praise or fame.* Пошто је Марковић, дакле, сматрао да слава није нешто о чему би требало бринути, себе је третирао као скромног писара.

Наравно, његов рад није био само писарски, био је далеко, далеко више од тога. А, такође, треба нагласити да он у живот није вратио, како рече, само „неке Грке“, било је ту и мудраца који су потицали из других народа, и о животу њихових дела бринуо је овај несвакидашњи делатник на пољу класичних наука. Сада није прилика да се бавимо Марковићевим стваралаштвом у целини, стога ћемо понешто рећи само о његовом раду на приређивању текстова који припадају светоотачкој литерарној баштини.

Највише времена и снаге проф. Мирослав Марковић је посвећивао приређивању дела древних аутора. Његова критичка издања античких писаца су се третирали, штавише, и данас третирају, као узорна. Метод који је користио приликом публиковања старих списа се временом мењао и развијао, али већ приликом приређивања свог првог критичког издања било је јасно да

је реч о кредибилном и перспективном научнику. Његов први такав подухват је критичка обрада шест византијских повеља које се чувају у Дубровачком архиву („Византијске повеље Дубровачког архива“, *Зборник радова САНУ* књ. 21, Византолошки институт књ. 1, Београд 1952, стр. 205–262), и он је позитивно оцењен од тада водећих стручњака из те области, Франца Делгера и Пола Лемерлеа; Делгер, који је утемељивач византијске дипломатике као засебне научне дисциплине и један од угледнијих немачких византолога двадесетог века, о Марковићевом издању је у престижном византолошком журналу *Byzantinsche Zeitschrift* (Band 46, 1953, р. 210) записао: „Све повеље су, уз додатак комплетних факсимила, објашњење подробно – филолошки и дипломатички, при чему се намеће неколико примедби, те се издају на пажљив начин, уз то се јавља та-

кође не мали број исправки спрам дотадашњих издања. (...) Овај рад је битан допринос византијској дипломатици, нарочито дипломатици деспотских повеља.“ Након што је средином педесетих година прошлога века напустио Југославију, Марковић је прво у Венецуели, а потом и у Немачкој, Великој Британији, Сједињеним Америчким Државама и другим државама био у прилици да ради у далеко бољим условима и тада у великој мери усаврши методологију коју је примењивао приликом обраде древних текстова. Нисмо у могућности да се сада детаљније бавимо развојем његове методологије, али јесмо да нешто више кажемо о његовим радовима из области патристичке текстуалне критике.

Отачким наслеђем Марковић је почео да се бави релативно рано, већ почетком шездесетих година прошлога столећа интензивно је и веома темељно истраживао рукописну заоставштину и припремао за штампу чувени спис Иполита Римског *Против свих јереси*, а књигу је публиковао тек осамдесетих година (*Hippolytus Refutatio omnium haeresium*, Berlin 1986). Након што је отишао у пензију, 1989. године, није се „примирио“ већ, напротив, наставља са приређивачким, он би рекао дијачким, послом, завршава неке давно започете пројекте али и започиње нове, врло активно истражује, приређује критичка издања, пише и преводи. Што се тиче отачког наслеђа, фокусиран је, наравно, на ранохришћанску литературу, пре свега, на текстове апологета.

У последњој деценији двадесетог века, у Берлину, публикује серију критичких издања врло драгоцене светоотачких списа. Поред поменутог дела Св. Иполита Римског, Берлинска академија му 1990. године објављује Атинагорин спис *Legatio pro Christianis*, Јустинове *Апологије* 1994. и *Дијалог с Трифун* 1997. (*Iustini Martyris Apologiae pro Christianis; Iustini Martyris Dialogus cum Tryphone*), а дела Теофила Антиохијског (*Theophili Antio-*

Мирослав С. Марковић је рођен у Београду, 18. марта 1919. године. Класичну филологију је дипломирао на Филозофском факултету БУ 1942, и убрзо постао асистент знаменитог византолога Георгија А. Острогорског, на Катедри за балканистику; након завршетка рата постаје „асистент приправник“ при Катедри класичне филологије, а за предмет Грчки језик и књижевност. Одлази у Индију 1954. године, где ради као гостујући истраживач на Универзитету Visva-Baharati. Након једногодишњег боравка у Индији прелази у Венецуелу, и тамо од 1955. до 1962. године ради на Универзитету Лос Андес, потом одлази у Бон и Кембриџ, да би 1968. почео да предаје на Катедри за класичне науке на Универзитету Илиноис (Урбана, САД), где остаје до пензионисања 1989; као гостујући професор предавао је на универзитетима у Мичигену (University of Michigan) и Северној Каролини (University of North Carolina), Тринити колеџу у Даблину (Trinity College) и др. Матични универзитет му је 1994. доделио почасни докторат, а добитник је и неколико престижних награда у САД, Венецуели, Грчкој и др. Марковић је био полиглота и полихистор. Говорио је немачки, енглески, француски, руски, шпански, италијански, бугарски, новогрчки, а од древних језика готово савршено је познавао старогрчки, латински и санскрит. А такође је важио и за једног од водећих стручњака за „ишчитавање“ грчких и латинских рукописа. Поред палеографије, био је неприкосновени познавалац и античке филологије, историје, археографије, текстологије, фолклористике, философије, патристике, религиологије итд. Његово издање Хераклитових фрагмената (досада се појавило неколико издања на више светских језика) деценијама се сматра најрелевантнијим, а исти статус имају и његова издања списа Диогена Лаертија, Јустина Философа, Атинагоре, Теофила Антиохијског, Татијана, Климента Александријског, Оригена, Иполита Римског и др. Активно је и писао, публиковао је око 250 стручних радова. Мирослав Марковић се упокојио 14. јуна 2001. године, у Илиноису.

heni ad Autolycum) и Татијана Асирца (*Tatiani Oratio ad Graecos*) 1995. Исте године холандски Брил (Brill, Leiden) публикује његово критичко издање прве књиге „велике трилогије“ Климента Александријског – *Протрептик Јелинима* (*Clementis Alexandrini Protrepticus*), а њен други део – *Педагог* (*Clementis Alexandrini Paedagogus*) – објављен је постхумно 2002. године; исти издавач му је 2000. штампао Ати-

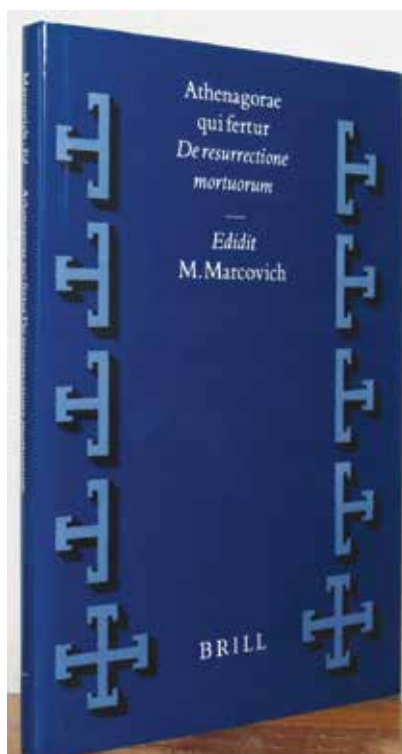
нагорно дело *О васкрсењу мртвих* (*Athenagorae qui fertur: De resurrectione mortuorum*), а наредне 2001. најпознатији Оригенов апологетски спис – *Против Келса* (*Origenis Contra Celsum libri VIII*). Поред грчких отаца, приредио је и један спис чувеног Августиновог ученика и ватреног следбеника, Проспера Аквитанског (*De providentia Dei*), који је објавио Брил 1989. године. А такође не треба заборавити и јед-

но његово значајно археографско откриће у манастиру Горици из педесетих година (више информација о томе у: „Novi rukopis ps. Atanasijevog traktata *de definitionibus* i Eusebijeve sinopse Jevandelja“, *Živa Antika*, 1–2 (1952), str. 159–167).

Поред критичке обраде рукописне грађе и припреме отачких текстова за публикавање, Мирослав Марковић је писао и инструктивне уводе и стручне коментаре. Такође је у научној периодици редовно објављивао и радове у којима се бавио патролошким и сродним темама, а ти текстови су сакупљени у три збирке – *Studies in Graeco-Roman Religions and Gnosticism* (Leiden: Brill 1988), *Patristic Textual Criticism I* (Atlanta: Scholars Press 1994) и *Patristic Textual Criticism II* (Atlanta: Scholars Press 1995). Међународна стручна јавност је саслушала у томе да су Марковићева критичка издања и његове студије – дела од прворазредног значаја, тј. да је било које озбиљно истраживање писане заоставштине наведених црквених учитеља незамисливо без консултовања истих.

Да ли је Марковићево бављење светоотачким текстовима последица уобичајене знатније једног истраживача старине или разлози за то нису само чисто професионалне, већ и персоналне природе? Покојни проф. Петар Хр. Илиевски, познати лингвиста, слависта и микенолог, универзитетски професор и академик, у *in memoriam*-у Марковићу који је објавио у *Живој Анџици* (52/2002), позабавио се, између осталог, и тим питањем. Илиевски је чињеницу да се Марковић након пензионисања у највећој мери посветио патристичкој текстуалној критици (две трећине од укупног броја критичких издања античких аутора које је приредио у последњој деценији живота јесу дела црквених отаца и учитеља), и то, најчешће, литературе која је посвећена одбрани хришћанства (тј. текстовима ранохришћанских апологета) – а имајући у виду да је на почетку своје академске каријере претежно преводио дела Енгелса,

Лењина и других, пре свега, марксистичких аутора дијаматовске провенијенције – објашњавао као његову унутрашњу потребу. Наиме, бављењем делима ранохришћанских апологета, по Илиевском, Марковић је желео да се рехабилитује пред самим собом, да се искупи због некадашње младалачке заљубљености у тада популарна уверења која су била антирелигијска.

Теза Илиевског о искупљењу је погрешна, пре свега, из разлога што сам Марковић у младости није заступао антирелигијске идеје, па стога није ни постојала потреба да се због тога искупљује. Када се погледа списак аутора и дела која је Марковић преводио крајем четрдесетих и у првој половини педесетих година, може се доиста изнети једна таква претпоставка, и поред проф. Илиевског и аутор овог текста је пре неколико година у једном есеју о Марковићу такође заступао сличан став. Међутим, уколико се узме у обзир историјски контекст, ако се зна да је у првим послератним годинама нова комунистичка власт радила на устројавању академског живота који би био у складу с новом официјелном идеологијом, и да

Марковић као универзитетски наставник и сарадник државних института није имао пуну слободу у одабиру литературе коју ће преводити и користити у настави, онда је јасно да се такав закључак – да је Марковић био дијаматовац који је усвојио и пропагирао антирелигијске ставове – не може одмах извести. Напротив, судећи по кореспонденцији која нам је доступна и сведочанству људи са којима је комуницирао, недвосмислено је да он никада није заступао ондашња званична идеолошка уверења. Млади Марковић је напросто био преокупран својим научним радом, те се ни тих година, а ни касније није политички ангажовао, а посебно не као комуниста, нити је своје интерпретације усаглашавао са марксистичким учењима.

Проф. Петар Илиевски, по нашем суду, није био у праву када је тврдио да је Марковићев прилежни рад на приређивању светоотачких дела последица његове потребе за некаквим искупљењем, али јесте када је тврдио да је реч о извесној унутрашњој потреби, а не само о једном професионалном изазову који је он прихватио и на који је успео ваљано да одговори. Марковић је, то не треба губити из вида, био – *верник*. О томе је и експлицитно писао, рецимо, проф. Слободану Жуњићу, који нам је љубазно уступио њихову кореспонденцију. Поред мудрости античких паганских философа, на Марковићевом духовном портрету видљиви су и трагови мудрости хришћанских философа. Древна црквена мисао је, такође, формативно утицала на његово духовно и интелектуално сазревање. Хришћанство је било интегрални део његовог идентитета. Стога, Марковићев рад на патристичком литерарном наслеђу не треба третирати као једну интелектуалну игру којој се препуштао како би прекинуо пензионерске дане, већ као егзистенцијалну потребу, као *хлеб насущни*.

У Београду,

14. 6. 2016.

Блајоје Панџелић

У ПРЕБИЛОВЦИМА

Пребиловачки дани

У Пребиловцима је организован низ манифестација којом су прослављени Мученици пребиловачки и доњохерцеговачки. Обележено је 75 година од страдања мученика и годишњица освећена Храма Христовог Васкрсења.

Свечаности су започете 4. августа 2016. г. у Духовном и културном центру Св. краљ Милутин у коме је одржано књижевно вече и промоција књиге *Песма која луђа светом* Тихомира Левајца. У петак, 5. августа, у Храму Христовог Васкрсења служено је празнично вечерње са петохлебницом. Након вечерње службе одржана је промоција књиге *Очи у Очи – од страдања до Васкрсења Пребиловаца* Милана Тасовца. У суботу, 6. августа, Св. Арх. Литургију служио је Епископ захумско-херцеговачки Григорије уз саслужење умировљеног Епископа Атанасија и великог броја свештеника и ђакона.

Након литије и ломљења славског колача, уприличен је славски ручак у дому у Пребиловцима. У вечерњим часовима у амфитеатру храма одржана је монодрама Јелене Иванишевић „Јунак Ђевојка“. Овом представом завршени су Пребиловачки дани, дани који носе поруку обнове живота у селу, дани радости, љубави и дани сећања на храброст и жртву.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У БЕОГРАДУ

Атос – Света Гора

У оквиру 23. међународног конгреса византијских студија који је одржан у Београду од 22. до 27. августа, у Конаку кнегиње Љубице, 19. августа 2016. г. отворена је изложба графика и фотографија под насловом „Атос. Света Гора“,

У БЕОГРАДУ

Византија као надахнуће српским неимарима

Поводом 23. међународног конгреса византијских студија у Београду под називом „Византија – свет промена“ у Галерији науке и технике САНУ, 19. августа 2016. г., отворена је изложба проф. др Александра Кадијевића „Византијско градитељство као инспирација српских неимара новијег доба“. Организатори изложбе су Српска академија наука и уметности – Галерија науке и технике и Српски комитет за византологију.

Путем паноа, оригиналних архитектонских планова, фотографија и макета приказан је развој византијског стила од краја 18. до почетка 21. века. Изложени материјали пружају основне информације о раду главних заговорника обнове српско-византијског стила као што су Андреј Дамјанов, Светозар Ивачковић, Јован Илкић, Петар Поповић, Милорад Рувидић, Александар Дероко, Момир Коруновић, Григорије Самојлов, Бранко Таназевић и други. Такође су приказани и неки примери поствизантине и неовизантизма у свету.

Истакнуто је да су се српски неимари попут европских савременика угледали на здања Јустинијанове „златне“ епохе, те на неке грађевине средњовизантијског и позновизантијског периода. Ипак, највише је разрађиван куполни систем цариградске Свете Софије, који се тумачи као главна инспирација, али и као „симболичка легитимација обновитељских тежњи“.

Предочени материјали добро указују на то да се утицај није само огледао на црквеним и споменичким грађевинама (спомен костурница на Зебрњаку, спомен костурница на Зејтинлику, маузолеј војводе Радомира Путника), већ и на световним објектима попут зграде пошта, телефонске централе, пилона моста (данас тзв. Бранков мост), школа (Интернат студената ПБФ, Трговачка академија, Друга женска гимназија), соколских домова, те приватним објектима (кућа пуковника Елезовића). Међу експонатима се налазе и предмети из заоставштине породице Коруновић (планови, модели), те акварели и цртежи Николаја Краснова, који дају бољи увид у процес стварања различитих објеката.

На посебном пану приказани су конкурсни радови за Храм Св. Саве на Врачару, па је могуће стећи увид какве су идеје постојале, а и како су на овом примеру различити византијски елементи примењени.

Такође, треба имати у виду да иако критика није била наклоњена угледању на Византију, оно не само да се није смањивало, већ је и добијало ширу друштвену подршку, док је неким од неимара било и главни стваралачки циљ као израз уверења да традиционална култура може опстати поред модернизацијских процеса.

Данко Страхинић

реализована сарадњом Фотоархива Свете Горе, Српског комитета за византологију и Музеја града Београда. Претходно је ова изложба приказана у Москви, Атини и Солуну.

Двадесет осам графика и тридесет три фотографије изложене у

Конаку кнегиње Љубице представљају део богате збирке манастира Симонопетра, у коме се данас чува најпотпунија збирка светогорских графика уопште, као и најзначајнија збирка фотографија светогорске садржине у свету.

Графички прикази Атоса, како је истакао академик Гојко Суботић који је отворио изложбу, „предрагоцени су, јер говоре о култовима негованим на Светој Гори, видовима њиховог прослављања, о богослужбеној пракси, обичајима и, разуме се, о свакодневном животу монаха и занимањима у ‘овом свету’. Прикази, посебно они који су били ближи стварности Свете Горе, значајни су због сведочења о изгледу и стању појединих места духовног живота, а када се пажљивије загледају, откривају и својеврсну поетику у којој су и целина и појединости непосредни и на свој начин духовити“.

Поред графика, у Конаку кнегиње Љубице изложени су и фотографски снимци портрета светогорских монаха, од оних првих који су стали пред камеру средином XIX века, па све до данашњих дана. Ту су и снимци значајних догађаја на Атосу, међу којима су нарочито интересантне посете хришћанских владара од средине XIX до средине XX века.

Између осталог, поред бројних графика светогорских манастира, попут манастира Зографа (1836), Ивирина (1838), Симонопетре (1870), посетиоци изложбе биће у прилици да виде и графику манастира Хиландара из 1757. године, као и фотографију посете краља Србије Александра I Обреновића

НАУЧНИ СКУП

Свештеници у Балканским и Првом светском рату

Савез удружења потомака и поштовалаца српских ратних добровољаца 1912–1918 и Удружење ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца организују научни скуп на тему „Свештеници у Балканским и Првом светском рату“. Научни скуп биће одржан 20. децембра 2016. г. у Београду.

Организатори позивају ауторе да благовремено доставе назив теме, сажетак рада и контакт адресу.

Радови треба да буду обима до једног ауторског табака. За писање радова користити стандардна упутства која се користе за научне часописе. Сви радови објавиће се у зборнику радова.

Тематске целине скупа биће: Улога и значај свештеника у јединицама Војске Краљевине Србије 1912–1918; Свештеници у Топличком устанку 1917. г.; Свештеници на Крфу; Свештеници на северу Африке; Свештеници на Корзици и Француској; Свештеници у Балканским ратовима; Свештеници у окупираној Србији 1915–1918. г.; Свештеници у Босни и Херцеговини.

Сажетке и радове треба слати на електронску пошту: srpskiratni-dobrovoljci@gmail.com (контакт телефон: 063/ 28 45 67 – др Видоје Голубовић). Пријаву теме и сажеатака требало би доставити до 30. септембра 2016. године.

манастиру Хиландару (од 21. марта 1896. г.), који је након ове посете Хиландару присуствовао у Атини првим обновљеним Олимпијским играма модерног доба. Међу изложенима је и фотографија дочека краља Србије Петра I Карађорђевића на хиландарском пристаништу (од 29. марта 1910. г.).

Изложбу „Атос. Света Гора“ сви заинтересовани моћи ће да погледају до 11. септембра 2016. године, у радно време сталне поставке Конака кнегиње Љубице. Више информација доступно је на веб-презентацији Музеја града Београда – <http://www.mgb.org.rs>.

Извор: Музеј града Београда

У БЕОГРАДУ

Светогорска путовања на акварелима

Даг Патерсон и Тим Вајнер, британски уметници – путници, аутори су поставке акварела „Светогорска путовања у сликама“ која је представљена у галерији „Атријум“ Библиотеке гра-

да Београда. Њихове збирке акварела настајале су протеклих деценију и по током боравка на Светој Гори.

Ову поставку је у петак 19. августа 2016. г. отворио Андреја Младеновић, заменик градоначелника. О значају ове изложбе говорили су и Анастасиос Дурос, директор Светогорског центра из Солуна, и Срђан Пириватрић, потпредседник Српског комитета за византологију, као и Иванка Лазовић, кустос галерије „Атријум“.

Организатори изложбе су Друштво пријатеља Свете Горе, Српски комитет за византологију, Задужбина Светог манастира Хиландара, Хиландарски одбор САНУ и Библиотека града у сарадњи са Светогорским центром из Солуна и уз подршку градског Секретаријата за културу. Више информација о изложби доступно је на веб-сајту Библиотеке града Београда – <http://www.bgb.rs>.

Изложба ће бити отворена до 17. септембра 2016. године.

Извор: Полишика | Библиотека града Београда

САД

Theoria.tv

Бен Кејб, аутор серије „Добродошли у Православну Цркву“ („Welcome to the Orthodox Church“) покренуо је веб-сајт Theoria.tv. Сајт је посвећен стварању висококвалитетних видео записа о православном животу, учењу и духовности. Сви видео записи су бесплатно и лако доступни посетиоцима сајта. Поред садржаја који су настали у продукцији Theoria.tv, на веб-сајту се могу наћи и снимци чији су аутори различите православне организације, затим јутјубери и сниматељи из целог света.

Снимци су подељени у две категорије: православна духовност и православно учење.

Међу видео записима се могу наћи поучне речи и предавања оца Патрика Хенри Рирдона, свештеника Цркве Свих Светих у Чикагу и уредника *Tachstone magazine*, затим Џосије Тренама, писца и богослова, Фредерике Метјус Грин... Међу видео снимцима има и анимација, као рецимо 55 максима о Томаса Хопка за хришћански живот, Благовести итд.

Извор: theoria.tv

У АЛЕПУ

Монахиње остају у свом манастиру

Према подацима објављеним у листу *Catholic Herald*, у Алепу је остало само 40.000 хришћана.

Две сестре из римокатоличког монашког реда „Босоноге карме-

лићанке“ из Алепа, упутиле су апел за помоћ организацији „Помоћ Цркви у невољи“. Монахиња Ана-Франсоаз је рекла овој организацији: „Бомбе падају свуда око нас, али нећемо напустити народ у његовој патњи.“ Иначе, овај кармелићански манастир се налази на периферији Алепа, на подручју које је под сталном опсадом.

Монахиње тврде да су многи становници града, укључујући хришћане, напустили град, док су остали само они најсиромашнији. Сестре из овог манастира прихватиле су бројне породице чији домови су уништени. Ситуација је тамо јако жалосна. Монахиња Ана-Франсоаз каже: „Немамо воде, ни струје, док борбе не јењавају. Ко би се могао вратити под овим условима?“

Извор: Инфо-служба СПЦ | сцц.срб

У УГАНДИ

Здравствени центар Св. Нектарија Егинског

Парохија Светог Апостола Филипа у Трампи са Флориде, прикупила је новац и обезбедила изградњу здравственог центра под именом Св. Нектарија Егинског у северној Уганди, на 40 км од јужносуданске границе. Овај здравствени центар отворен је у јануару 2014. године, и у њему су најпре била запослена два здравствена радника. Од тада је примљено на рад још неколико медицинских радника, међу којима је и једна дипломирана бабица. Клиника има извор воде и систем за соларну енергију.

Саветник у клиници је отац Јосиф, парох при Цркви Светог Апостола Филипа, који блиско сарађује са локалним православним свештеником Георгијем, који је родом из ових крајева. Наиме, овде је често долазило до племенских сукоба и одво-

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
info@dobrocinstvo.rs
www.dobrocinstvo.rs

Хиландар
14 - 18. септембар

Крстовдан у Светој Земљи
23 - 28. септембар
23. септембар - 03. октобар

Древна Јерменија
24. септембар - 02. октобар

Будимпешта - Сентандреја
12 - 15. октобар

Острог
Сваког викенда

ђења младића у присилне ратнике. Бивало је и тешких повреда, а домава здравља није уопште било. До мира у овим крајевима дошло је тек у последње време, па је изградња овог здравственог центра била неопходна. Клиника има и своју веб страницу – www.ugandaclinic.org.

Извор: Инфо-служба СПЦ | сцц.срб

У ФРАНЦУСКОЈ

Пораст броја свештеника

Према извештају Француске бискупске конференције ове године биће рукоположено око 100 римокатоличких свештеника, што је први пораст у броју новорукоположених свештеника после више година. Ипак, реч је о порасту који је, имајући у виду изразито секуларистичку државу, још увек недовољан, али чак и такав улива наду у будућност Цркве у Француској, посебно ако се зна да ће поједине бискупије добити нове свештенике први пут после неколико година.

Извор: КТ | сцц.срб

У ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ Крсна слава града Бијељине

Град Бијељина је 9. августа 2016. на најсвечанији начин прославио своју крсну славу – Св. Великомученика Пантелејмона. У Храму Св. Великомученика Георгија у Бијељини уз учешће великог броја узваница, гостију и верног народа, Св. Арх. Литургију служио је Епископ зворничко-тузлански Хризостом уз саслужење свештенства архијерејског намесништва бијељинског, и госта из Мелбурна, Аустралија. Након Св. Литургије одржана је литија од Храма Св. Георгија до зграде општине Бијељина, испред које је благословљено славско кољиво и преломљен славски колач.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У ЕПАРХИЈИ ДАЛМАТИНСКОЈ Монашење у манастиру Св. Недеље

Духовна радост у манастиру Св. Великомученице Недеље у Оћестову – света обитељ добила је новог члана. На Св. Литургији, 14. августа 2016, коју су служили Епископ далматински Фотије и Епископ франкфуртски и све Немачке Сергије, досадашњи искушеник Радомир Врањешевећ примио је монашки чин. Нови сабрат манастира у Оћестову свету се представио под именом Киријак, које је добио по Светој Великомученици Недељи, на грчком језику названом Киријаки.

Епископ далматински Фотије упutio је честитке свим присутнима који су поделили овај духовни дар. Након Св. Литургије, са неколико речи присутнима се обратио и Епископ Сергије изразивши велику радост што је присуствовао овом радосном догађају. „Можда је данас највеће распеће у Далмацији, али видите како Господ кроз тај крст доноси

У ЗАГРЕБУ

Парастос за пострадале у „Олуји“

Митрополит загребачко-љубљански Порфирије је на дан 5. августа 2016. са братством Светопреображењског храма у Загребу служио парастос за невино пострадале жртве током војне операције „Олуја“.

Парастосу су присуствовали гђа Мира Николић са представницима Амбасаде Републике Србије у Загребу, Милорад Пуповац са члановима Српског националног вијећа и сабрани верни народ. Митрополит је у беседи, изговореној након парастоса, истакао да се сакупљамо на молитву и помен зато што знамо да је највећа несрећа за сваког човека понаособ, за једну заједницу и читав људски род када човек човеку одузме живот. Подсетио је окупљене да „на молитву долазимо зато што знамо да убијање и рат заправо немају победника, и једино имају губитнике: губи човек, губи људски род и једино има срамоту. Нема тог који је у рату, тамо где гину невини људи, а да може суштински пред Богом, пред вечношћу, пред светитељима Божијим, пред онима који невино страдају, да осећа у срцу своје радост и добитак. Сви смо у рату губитници, без обзира на то ко је формално и наизглед добитник“.

„Зато се, вршећи помен и молитву за оне који су 1995. године, напуштајући своје домове, невино пострадали, сећамо њих али, вршећи помен, дужни смо да се сећамо свих невино пострадалих било где и било када, независно од тога ком народу припадају. То за онога ко се труди да буде аутентичан човек, да буде достојан имена људског, није важно. Не постоје наше, ваше и њихове жртве, све невино пострадале жртве су наше – људске жртве. Оне нас подсећају на то да је лако сећати се својих жртава, да је лако видети добро у себи, али је тешко видети свој промашај и свој грех, и није лако поштовати ‘туђе’ жртве. Није лако онда кад се не трудимо да будемо људи...“

Нека би нам Бог дао да молитве свих невино пострадалих жртава уразуме све људе да знају да је сав простор Божји дат да бисмо ми могли у себе и поред себе да примимо све друге и другачије, да бисмо другачијима могли да дамо оно што немају и да бисмо од њих могли да примимо, тако да наша срца увек буду са мноштвом улаза у које може да уђе свако али без излаза, тако да сви који су у љубави и нашем срцу остану са нама. Нека Господ да Царство Божије онима који су невино пострадали напуштајући своје домове и нека им да Царство Небеско, а нас уразуми да будемо ништа више или ништа мање него само људи.“

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

светлост Васкрсења у дану када ова Епархија добија новог монаха, који ће надаље да се моли за свој народ“, рекао је Епископ Сергије и додао да је од изузетне важности да Срби у Далмацији сачувају своје храмове и огњишта. „Упркос свим недаћама са којима се наши људи вековима сукобљавају, они заједно са својом вером на овим просторима ипак опстају, а на нама је свима да молимо Господа за снагу и истрајност како бисмо своје далматинско наслеђе сачували и предали новим генерацијама када за то дође време.“

Извор: Епархија далматинска

У МИТРОПОЛИЈИ ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКОЈ Слава Херцег Новог

У манастиру Савини Епископ диолијски Кирило, са херцеговским свештенством, служио је 15. августа 2016. Св. Арх. Литургију поводом празника Преноса моштију Св. Архидјакона Стефана, славе града Херцег Новог. Он је у беседи нагласио да Херцег Нови до данашњих дана чува веру истиниту и да Новљани прослављају свог покровитеља Св. Стефана, јер управо он је један од оних светитеља који је пострадао и отишао у смрт због прослављања истинитог Бога.

По завршетку Св. Литургије, преломљен је славски колач и уприличена трпеза љубави. Свечаности су присуствовале бројне званице и личности из културног и јавног живота.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У ЕПАРХИЈИ РАШКО-ПРИЗРЕНСКОЈ Слава манастира Бањска

Поводом храмовне славе манастира Бањска, празника Преноса моштију Св. Првомученика и Архиђакона Стефана, Св. Литургију у овој задужбини Св. краља Милутина служио је Епископ рашко-призренски Теодосије уз саслужење великог броја свештенослужитеља и верног народа.

У литургијском сабрању учествовали су игумани манастира Св. Архангела, Црне Реке, Зочишта, Девине Воде и Тушимље, свештеници косовскомитровичког и пећког архијерејског намесништва, монаси Високих Дечана и монахиње из манастира Грачанице. Епископ је, у току Св. Литургије, рукоположио Жарка Митровића из Косовске Митровице у чин ђакона.

Извор: Епархија рашко-призренска

У ЕПАРХИЈИ КРУШЕВАЧКОЈ Слава манастира Наупаре

У понедељак, 15. августа 2016, на дан Преноса моштију Св. Архиђакона и Првомученика Стефана, Епископ крушевачки Давид служио је Св. Арх. Литургију у манастиру Наупаре. На Св. Литургији Епископу су саслуживали свештеници и свештеномонаси Епархије крушевачке и суседних епархија наше помесне Цркве. Након Св. Литургије и литије око светог храма, преломљен је славски колач.

Извор: Епархија крушевачка

У ЗАГРЕБУ Слава Катедралног храма

Слава Катедралног храма Митрополије загребачко-љубљанске, празник Преображења Господњег, свечано је прослављен празничним богослужењима.

У четвртак, 5. августа 2016, у навечерје празника служено је свечано празнично бденије којим је начествовао Епископ франкфуртски

и све Немачке Сергије, уз саслужење свештеника и ђакона Светопрображењског храма. Сутрадан, 6. августа 2016, на празник Преображења Господњег, евхаристијским сабрањем верног народа Божијег начествовао је Епископ Сергије, уз саслужење Митрополита Порфирија и клирика Катедралног храма.

Божанска Литургија је завршена благосиљањем првих плодова винограда и славског колача са кољивом.

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

У КАЋУ Преображење у манастиру Васкрсења Господњег

На Сунчаном брегу у Каћу, у манастиру Васкрсења Христовог (у изградњи), на празник Преображења служена је Света Архијерејска Литургија, освешћени су темељи новог централног манастирског храма, док је манастирско сестринство добило новог члана монахињу –Магдалину.

На дан када нам је Господ показао својим преображењем како и ми треба да се преобразимо и поставимо слични њему, Епископ бачки Иринеј начествовао је евхаристијским сабрањем у Каћком манастиру током којег је обавио чин монашења и чин освешћења темеља новог храма. Саслуживали су Епископ јегарски Јероним, настојатељ Светоархангелског манастира у Ковиљу Архимандрит Исихије, протојереј ставрофор Никола Билић из Сиднеја, протојереј Боро Видовић, протонамесник Миодраг Андрић, јереј Лео Малешевић и новосадски ђакони.

Празник су својим доласком и појањем увеличали ковиљски монаси, игуманија манастира Јазак мати Параскева са делом свога у Христу сестринства, као и многобројни хришћани и пријатељи манастира из Каћа, Шајкаша, Жабља и околине.

Владика Иринеј је у својој беседи подсетио верне да празници нису само пука сећања, већ нешто у чему ми узимамо учешће и тиче се нас и нашег спасења. „Засијавши пред лицем изабраних апостола, колико су могли да виде својим телесним очима, Христос показује своју славу и сјај којим и људи треба да засијају у Царству Божијем. Преображај –примање монашког чина који смо видели јесте подражавање тог Христовог преображаја, и сви треба да се угледамо и да као узор имамо ту светлост којом су сијали и Мојсије и Илија“, поручио је Епископ Иринеј.

После заамвоне молитве освешћено је гробље попут дарова на ранохришћанским агапама, и темељи новог великог храма у центру манастира. Епископи Иринеј и Јероним су пожелели благословеном сестринству да још много година служе Господу.

Извор: Епархија бачка

У ЕПАРХИЈИ ГОРЊОКАРЛОВАЧКОЈ Слава манастира Комоговина

Епископ горњокарловачки Герасим служио је на празник Преображења Господњег Свету Архијерејску Литургију у манастирском храму Преображења Господњег у Комоговини.

Саслуживали су Архимандрит Наум, протојереј-ставрофор Далибор Танасић, протонамесник Милидраг Стокановић и протонамесник Предраг Сушић. Након заамвоне молитве освешћани су славско кољиво и колач, а по обичају је извршен и обред освешћења гробља.

Епископ Герасим је у својој беседи честитао свим присутнима празник, и поучио их о значају дана у који је Господ Исус Христос, након три године своје проповеди на земљи, повео апостоле Петра, Јакова и Јована на гору Тавор, где се за време молитве Његово лице измени и засија као сунце, а хаљине Његове

постадоше сјајне и беле као снег, на-
кон чега се спусти један сјајан облак
и заклони их... „и гле, глас из облака
говорах: ово је мој љубљени Син,
који је по мојој вољи; њега слушај-
те“ (Мт. 17, 5). Тако се Господ Исус
Христос преобрази пред њима и по-
каза део своје божанске славе.

Извор: Епархија јорнокарловачка

НА ЖАБЉАКУ

Крсна слава града и храма

Празник Преображења Господ-
њег, крсна слава града Жабљака и
слава жабљачког Саборног храма,
молитвено и свечано је прослављен
и ове године Светом Литургијом,
свенародном празничном литијом
и традиционалним Преображењ-
ским сабрањем.

Свету Архијерејску Литургију у
Саборном храму Преображења Го-
сподњег на дан празника, 19. авгу-
ста 2016, служио је Епископ буди-
мљанско-никшићки Јоаникије са
бројним свештенством и свештено-
монашством из Епархије будимљан-
ско-никшићке, Митрополије црно-
горско-приморске и Епархије ра-
шко-призренске, а саслуживао је и
гост Архимандрит Гурије из Петро-
града, из Руске Православне Цркве.

Након Литургије традиционална
Преображењска литија верног на-
рода кренула је од Саборног храма
Преображења Господњег, пролазе-
ћи центром Жабљака, и проносећи
благослов на овај град и све оне који
живе у њему, бораве и посећују га.

Литију је предводио Преосвећени
Епископ Јоаникије, који се по по-
вратку у Саборну цркву сабранима
обратио речима архипастирске бесе-
де. Потом је благосиљан и преломљен
славски колач и освештано грожђе.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

ТРЕБИЊЕ

Двоструко славље

Преображење Господње, слава
Саборног храма и града Требиња и
ове године свечано је прослављена.
Уочи великог празника служено је
вечерње богослужење са петохлеб-
ницом, које је служио Епископ за-
хумско-херцеговачки Григорије са

свештенством из више епархија на-
ше помесне Цркве.

На дан празника, Св. Арх. Литур-
гију служио је Епископ Григорије
уз саслужење Епископа Атанасија и
свештенства из више епархија СПЦ.
Послије читања Св. Јеванђеља, бесе-
дом се вернима обратио умировље-
ни Епископ Атанасије. У току Св.
Литургије Епископ Григорије одли-
ковао је напрсним крстом свеште-
нике Никицу Ајдера и Александра
Илића. Велики број верног народа,
нарочито деце, узео је учешће у све-
том причешћу.

Након ломљења славског колача
и освећења грожђа у порти храма,
беседио је Епископ Григорије. По-
том је Епископ Григорије у Општи-
ни преломио славски колач и чести-
тао крсну славу града Требиња.

На дан празника увече, требињ-
ским улицама прошла је свечана
литија, у којој су учествовали П. Г.
епископи: будимљанско-никшићки
Јоаникије, диоклијски Кирил, умиро-
вљени Атанасије, домаћин Григорије,
са преко педесет свештеника и мона-
ха из више епархија. Код Споменика
ослободиоцима Требиња, а после и
испред Саборног храма, сабраном на-
роду обратио се Епископ Григорије.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

УЛЕЛИЋУ

Господњи празник у задужбини Св. Николаја

На празник Преображења Господ-
њег у манастиру Лелић Св. Арх. Ли-
тургију служио је Епископ аустралиј-

ско-новозеландски Силуан, уз саслу-
живање свештенства и свештеномо-
наштва Епархије ваљевске и Архие-
пископије београдско-карловачке.

Овај велики Господњи празник у
задужбини Св. Владике Николаја го-
динама је нарочито светкован, буду-
ћи да је управо на Преображење Ле-
лићки Златоуст осветио манастир-
ску цркву. По завршетку Литургије,
Владика Силуан пререзао је славски
колач и осветио жито и вино.

Извор: Епархија ваљевска

У НОВОМ САРАЈЕВУ

Покушај паљења Преображењског храма

У ноћи између 20. и 21. августа
2016. непознато лице, или више
њих, покушало је запалити Храм
Преображења Господњег у Новом
Сарајеву. Старешина храма протоје-
реј-ставрофор Чедомир Ђелмо, при-
ликом доласка у храм ради редовног
недељног богослужења, одмах је по-
звао полицију и ватрогасце који су
убрзо угасили ватру која је већ била
захватила једну просторију. Причи-
њена је материјална штета, а истра-
га је још у току. Иначе, пре два дана
прослављена је храмовна слава овог
прелепог храма, где се окупио вели-
ки број верника који су до последњег
рата живели у Сарајеву.

Извор: Миштролија дабробосанска

У МАНАСТИРУ ТУМАН

Празник Св. Зосима и Јакова

Празник Преподобних туманских
отаца Зосима и Јакова свечано је
прослављен 21. августа у манасти-
ру Туману. Уз присуство неколико

хиљада верника Свету Архијерејску Литургију служио је Преосвећени Епископ браничевски Г. др Игнатије уз саслужење Преосвећеног Епископа тимочког Г. Илариона. Саслуживало је преко тридесет свештенослужитеља и ђакона.

Након пререзаног славског колача и читања Светог Јеванђеља вернике је поучио Епископ Игнатије, посебно се осврнувши на значај подвига за спасење, истакавши при том подвижнички живот Светих Зосима и Јакова.

Својим присуством прославу је увеличао др Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама, као и представници Општине Велико Градиште.

У братској љубави сабрали су се и многобројни монаси из наших манастира широм Србије, и то архимандрити сисојевачки Матеј, буковски Козма и суковски Г. Серафим са братијом, братија манастира Средиште, као и јеромонах Варнава – духовник ман. Раковца, игуман нимнички Макарије, игуманије – хелијска Гликерија, горњачка Вероника, ковиљска Агрипина, грабовачка Ирина, радошинска Митродора, златеначка Параскева, као и сестре из миљковске обитељи.

По Светој Литургији приређена је трпеза љубави и послужење за све присутне.

Извор: Манастир Туман / manastirtumane.org
Фотографије: Дејан Живковић и Зоран Јевђић

† Игуманија Минодора (Илчић), настојатељица манастира Покрова Пресвете Богородице у Ђунису

Навршило се десет година од блаженог упокојења мати игуманије Минодоре, наше духовне наставнице и неуморне молитвене заступнице пред Васкрслим Господом, и пред нашом животном заштитницом Пресветом Богородицом.

Пролазе дани и године – „као вода низ Мораву“. Живимо и добре и оне мање добре. Некада спотакнувши се о себе, о искушења, падамо. Но опет, сетивши се раније проживљеног, устанемо не малаксавајући јер нас одувек и заувек „сигурна рука“ води и не да нам да посустанемо. Тако је и наша мати игуманија била вођена, каљена у непрестаном труду и у борби. Вођена руком Христовом по земаљском путу, није одустајала од свог циља – живота у љубави у Христу. Скромно здравље и крхко тело је није спутавао у чврстој одлуци да истраје на Христовом путу, који је некад заиста наликовао на онај којим је Господ ходио идући ка Голготи. Чини се још увек на почетку свог пута, у неким својим колебањима и малодушности, чујем њене речи како одзвањају ђуниском црквом и у времену: „Буди имја Господње благословено от ниње и до вјека!“

Заиста, својим животом нам је показала да би требало без престанка да благодаримо Богу за непресушне изворе савршених дарова, којима нас обасипа сваког тренутка. Често бивајући тужни у својим срцима због привремених растанака са нашим најдражим, заборављамо да благодаримо на свему и увек. И када се завршава Изобразитељна, и када се завршава Литургија, и када се завршава живот, и када почиње живот – увек громким гласом душе наше узвикимо као наша мати Минодора: „Буди имја Господње благословено от ниње и до вјека!“

Прошло је десет година. Некад се учини и много више, а некад као да их и није било. Чини се, ту је – са нама се буди, са нама се моли, са нама се радује. И сада понекад, као да чујем њен одговор мени упућен на питање шта ради: „Ћутим и молим се Богу!“ То ни по чему нису биле грубе речи. И кад их се опоменем у ове дане, затрепере у мом срцу посрамљујући мој лењ и, изнад свега, горди живот. Молитва је била њен подвиг и њено послушање. И кад сам мислила да је дубоко у разговору са мном, њени прсти су полако, нежно окретали бројаницу... „Ћутим и молим се Богу!“, значило је: „Иди и ти и чини тако!“

По много чему овосветском била је мученица, а по сопственом избору и трудољубљу осведочена Невеста Христова. Наша мати Минодора нам је оставила трагове по којима ходећи нећемо залутати на путу ка једином истинитом циљу сваког живота, узрастању у „меру раста висине Христове“ пребивајући свагда у близини Господњој.

Помолимо се за душу наше мати игуманије Минодоре данас и увек! Нека би јој Господ даривао смирај у насељима рајским, а нама који се склањамо под Покров Пресвете Богородице Ђуниске само мрву њене љубави и смирења, како бисмо без осуде могли да кличемо у вечности: „Радуј се, Радости наша, и избави нас од свакога зла чесним својим омофором!“ Нека јој је вечан помен и хвала за све!

Њени Лучићи

Албум сећања на наше претке из Првог светског рата

1914 | 1918
славним-прецима.срб

НАРУЏБЕНИЦА		Шифра претплате (попуњава служба претплате)		Претплаћујем се на следеће часописе (означите жељени часопис и начин претплате)	
Име и презиме наручиоца:			ПТТ број и град:		
Адреса:			Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)		
	Србија	Иностранство			
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом		
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом		
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом		
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом		
Теолошки погледи	900 динара	20€	Обичном поштом		
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом		
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом		
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом		
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом		
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом		

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија